

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง“ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน :
ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ

เอกสารประกอบเล่มที่ 3
การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ
(ประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม)

โดย

โสภณ ชมชาญ และคณะ

พฤศจิกายน 2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง“ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน :
ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ

เอกสารประกอบเล่มที่ 3
การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ
(ประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม)

โดย

โสภณ ชมชาญ
กรณิศ นพรัตน์
โสภณ ทองปาน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานฉบับนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

พฤศจิกายน 2558

คำนำ

รายงานโครงการวิจัย เรื่อง “ปัญหาการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกิน : ยุทธศาสตร์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อความมั่นคงของชาติ” มีจำนวน 5 เล่ม ดังนี้

1. เอกสารหลัก
2. เอกสารประกอบเล่มที่ 1 เรื่องการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทย
3. เอกสารประกอบเล่มที่ 2 เรื่องการจัดที่ดินทำกินในประเทศไทย
4. เอกสารประกอบเล่มที่ 3 เรื่องการจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ (ประเทศอิสราเอลและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
5. เอกสารประกอบเล่มที่ 4 เรื่องความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และการจัดที่ดินทำกินในประเทศไทย

เอกสารประกอบเล่มที่ 3 “การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ” ฉบับนี้มี 4 บท บทที่ 1 เป็นบทนำ ในบทที่ 2 เป็นการทบทวนการจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล ซึ่งจัดที่ดินในรูปแบบคิบูตซ์และโมซาฟ บทที่ 3 เป็นการจัดที่ดินทำกินในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งทบทวนถึงการปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามใต้ การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามเหนือ ซึ่งยุติการดำเนินการภายหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ใน พ.ศ. 2516 หลังจากนั้นเป็นการทบทวนการจัดที่ดินเพื่อการเกษตร และการจัดที่ดินป่าไม้ ที่เริ่มดำเนินการหลังกฎหมายที่ดินประกาศใช้ใน พ.ศ. 2531 บทที่ 4 เป็นการสรุปสาระสำคัญในการจัดที่ดินของประเทศอิสราเอลและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
1. บทนำ	1
2. การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล	1
2.1 ความเป็นมาของการจัดที่ดินทำกิน	2
2.2 ข้อมูลทั่วไปของประเทศอิสราเอล	3
2.3 การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล	3
2.4 การบริหารงานจัดนิคมที่ดิน	7
2.5 การลงทุนของรัฐในการจัดนิคมที่ดิน	10
2.6 การบริหารในคิบูตซ์และโมชาฟ	10
2.7 ผลการดำเนินงานจัดนิคมที่ดิน	11
2.8 สถานการณ์ในปัจจุบัน	11
3. การจัดที่ดินทำกินในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	13
3.1 ระบบการปกครองของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	13
3.2 ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	15
3.3 การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามเหนือ	15
3.4 การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามใต้	16
3.5 กฎหมายที่ดิน (Law on Land)	19
3.6 การจัดที่ดินเพื่อการเกษตร	20
3.7 การจัดที่ดินป่าไม้	21
3.8 ผลการดำเนินงาน	25
4. สรุป	27
4.1 การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล	27
4.2 การจัดที่ดินทำกินในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	27
4.3 บทเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย	31
เอกสารอ้างอิง	33

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประเภทของป่าไม้ในเวียดนาม	22
ตารางที่ 2 การจัดการป่าไม้โดยกลุ่มต่างๆ	22
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบลักษณะของ Giao และ Khoan ของพื้นที่ป่าไม้	23
ตารางที่ 4 ขอบเขตของสิทธิในการใช้ที่ดินป่าไม้ที่ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในฐานะ ผู้รับการจัดที่ดิน	24
ตารางที่ 5 เอกสารสิทธิในการใช้ประโยชน์พื้นที่ ป่าไม้ ถึง ธันวาคม 2010 (พ.ศ.2553)	26
ตารางที่ 6 เนื้อที่ป่าที่ MB และ SFE ทำสัญญาให้กับเกษตรกรรายครัวเรือนดูแลในป่าประเภทต่างๆ	26

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 โครงสร้างของกรมนิคมการเกษตร	9
รูปที่ 2 โครงสร้างการบริหารของคิปปุตซ์และโมซาฟ	12

การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ

1. บทนำ

การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ ในการวิจัยโครงการนี้ได้เลือกประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามโดยมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลดังนี้

นายกรัฐมนตรีในฐานะประธานกรรมการคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ซึ่งแต่งตั้งโดยประธานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ได้มีนโยบายการจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกิน ในระยะเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2557 วันที่ 7 พฤศจิกายน 2557 ณ ห้องสีเขียว ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล ระเบียบวาระที่ 1 ดังนี้

“1. จัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ คทช. กำหนด ในรูปแบบสหกรณ์ หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมเพื่อร่วมกันบริหารจัดการที่ดิน รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ตามศักยภาพของพื้นที่ โดยมีลักษณะการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมระหว่างรัฐกับราษฎร

2. ที่ดินของรัฐทุกประเภท ต้องป้องกันไม่ให้เกิดการบุกรุกโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะ

2.1 พื้นที่ต้นน้ำในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ชั้นที่ 1 และ 2 ซึ่งในหลักการต้องให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่มาพัฒนาและดูแลหมู่บ้านที่อยู่ในป่า

2.2 พื้นที่กันชนรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ให้จัดในรูปแบบป่าชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ป่าสมบูรณ์ถูกบุกรุก”

จากนโยบายทั้ง 2 ข้อนี้ วัตถุประสงค์ของการเลือกการจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ จึงเน้นไปที่การดำเนินการในรูปแบบที่คล้ายคลึงและประสบความสำเร็จ สามารถนำมาเปรียบเทียบกับการจัดที่ดินทำกินในประเทศไทยในปัจจุบันและใช้ข้อดีมาเป็นตัวอย่างในประเทศไทยได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากนโยบายข้อที่ 1 ให้มีการจัดที่ดินในรูปแบบสหกรณ์นั้น มีประเทศที่ดำเนินการและประสบความสำเร็จคือ ประเทศอิสราเอล โดยดำเนินการในรูปแบบ โมชาฟ หรือนิคมสหกรณ์ และ โมชาฟ ชิดูฟี

ส่วนในนโยบายข้อ 2 ที่เกี่ยวกับการบุกรุกป่าไม้ นั้น มีตัวอย่างการดำเนินการในโครงการ “จัดที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (Forest Land Allocation: FLA)” ซึ่งดำเนินการในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2. การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล

ในหัวข้อนี้จะมีการทบทวนถึงการจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล รวม 6 เรื่อง คือ (1) ความเป็นมาของการจัดที่ดินทำกิน (2) ข้อมูลทั่วไปของประเทศอิสราเอล (3) การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล และ (4) การบริหารงานจัดนิคมที่ดิน (5) การลงทุนของรัฐในการจัดนิคมที่ดิน และ (6) ผลการดำเนินงานจัดที่ดินทำกิน

2.1 ความเป็นมาของการจัดที่ดินทำกิน

การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอลนั้นมีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับการอพยพของชาวยิวในการตั้งประเทศขึ้นใหม่แตกต่างจากการจัดที่ดินทำกินของประเทศอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอลอย่างชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนความเป็นมาไว้ในเบื้องต้นดังนี้

พื้นที่ประเทศอิสราเอลที่จัดเป็นที่ดินทำกินนั้น คือ “ดินแดนปาเลสไตน์” ซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่มาก่อน ส่วนมากมีเชื้อสายอาหรับและฟิลิสติน ต่อมาชาวยิวซึ่งหลบหนีมาจากอียิปต์หลายแสนคนได้เข้ามาแย่งชิงพื้นที่จากคนที่อาศัยอยู่เดิม ได้สร้างบ้านเมืองจนมีกษัตริย์ปกครอง เช่นกษัตริย์เดวิด และกษัตริย์โซโลมอน ต่อมาได้มีการแตกแยกระหว่างผู้อยู่อาศัยเดิมและชาวยิว โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คืออาณาจักรอิสราเอล มีกรุงสะมาเรีย เป็นศูนย์กลางและอาณาจักรยูดาห์ มีกรุงเยรูซาเล็มเป็นศูนย์กลาง แต่อาณาจักรทั้งสองก็ล่มสลายในเวลาต่อมา โดยถูกยึดครองจาก เปอร์เซีย กรีก และโรมัน ชาวยิวที่อาศัยอยู่เดิมถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก บางส่วนถูกเนรเทศ บางส่วนหนีกระจัดกระจายไปอยู่ในทวีปยุโรปจำนวนมาก เมื่อชาวยิวอพยพ ออกไป ชาวอาหรับและชาวฟิลิสตินที่เคยอาศัยมาก่อนจึงกลับมาอยู่ที่ “ดินแดนปาเลสไตน์” จากการเปลี่ยนแปลงผู้ครอบครองที่ดินแต่ละช่วงเวลา อิทธิพลจากผู้ครอบครองจึงมีการเปลี่ยนแปลงศาสนาระหว่างคริสต์และอิสลามสลับกันไปมา แต่อาหรับและอิสลามมีบทบาทมากที่สุดบนพื้นที่ดินแดนปาเลสไตน์เป็นเวลานานกว่าพันปี จนถึง ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) ได้เกิด “ขบวนการไซออนิสต์” หรือ “ขบวนการคืนสู่แผ่นดินเกิดหรือแผ่นดินปาเลสไตน์ของชาวยิว” ซึ่งกระจัดกระจายไปอยู่ทั่วโลก ตั้งแต่สมัยที่หนีจากอียิปต์ และหนีจากการปกครองของโรมัน ซึ่งขบวนการไซออนิสต์ที่ยึดมั่นในพระคัมภีร์ที่ว่า “พระเจ้าได้ประทานดินแดนแห่งนี้ให้กับยิว ดังนั้นดินแดนนี้จึงเป็นของยิวตั้งแต่อดีตกาล” ขบวนการไซออนิสต์จึงได้ติดต่อซื้อที่ดินในดินแดนปาเลสไตน์มาอย่างต่อเนื่อง (Leon, 1968: 6-8; Clayman, 1970: 12-21)

ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2457 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลงผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 1 คือ อังกฤษและฝรั่งเศส อังกฤษได้เข้ามาควบคุม “ดินแดนปาเลสไตน์” ขบวนการไซออนิสต์จึงติดต่อประเทศอังกฤษขอก่อตั้ง “รัฐยิว” ในปาเลสไตน์ ชาวยิวจึงได้อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนปาเลสไตน์อีกครั้งหนึ่ง จนในที่สุด เมื่อค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) สหประชาชาติมีมติให้แบ่งดินแดนปาเลสไตน์ให้แก่ชาวยิว ดินแดนปาเลสไตน์จึงถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนๆ หนึ่งเป็นของชาวยิวมีชื่อว่า “รัฐอิสราเอล (State of Israel)” ซึ่งตั้งเป็นทางการใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) อีกส่วนหนึ่งเป็นของชาวอาหรับ ต่อมาใน ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ได้เกิดสงครามระหว่างชาวอาหรับในดินแดนปาเลสไตน์กับชาวยิว ซึ่งชาวยิวเป็นฝ่ายเอาชนะอาหรับได้ และได้ครอบครองที่ดินปาเลสไตน์เกือบทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม การอพยพของชาวยิวที่เข้ามาก่อตั้งประเทศขึ้นใหม่นั้นได้มีการจัดตั้ง “คิบบุตซ์” แห่งแรกขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452) ก่อนการจัดตั้ง รัฐอิสราเอล 39 ปี และโมชาฟ แห่งแรกใน ค.ศ. 1921 (พ.ศ. 2464) ก่อนการจัดตั้งรัฐอิสราเอล 27 ปี โดยการสนับสนุนของ “องค์การยิว (Jewish Agency)”

องค์การยิว (Jewish Agency) เป็นองค์กรบริหารหลักของ “องค์กรไซออนิสต์โลก (World Zionist Organization)” ซึ่งสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาคิบบุตซ์และโมชาฟ “องค์กรไซออนิสต์” มีองค์กรที่สำคัญ คือ “กองทุนยิวแห่งชาติ (Jewish National Fund)” ทำหน้าที่ในการระดมเงินจากผู้บริจาคจากชาวยิวทั่วโลก ส่วน “องค์การยิว” ทำหน้าที่ในการบริหาร ในกรณีของคิบบุตซ์ และโมชาฟที่จัดตั้งก่อนมีการสถาปนา “รัฐอิสราเอล” นั้น “กองทุนยิวแห่งชาติ” ได้รับผิดชอบการจัดซื้อที่ดินมาให้ “องค์การยิว” จัดตั้งคิบบุตซ์และโมชาฟ รวมทั้งการบริหาร ซึ่งจะกล่าวถึงหน้าที่และโครงสร้างองค์กรหลักตลอดจนการบริหารในข้อ 2.4

2.2 ข้อมูลทั่วไปของประเทศอิสราเอล

รัฐอิสราเอล (State of Israel) เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ 20,770 ตารางกิโลเมตร มีพรมแดนติดกับประเทศเลบานอน ซีเรีย จอร์แดน อียิปต์ และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

ภูมิประเทศ ตอนเหนือเป็นภูเขาสูง ตอนใต้เป็นทะเลทราย ภาคกลางมีแม่น้ำจอร์แดน ทะเลสาบกาลิลี และทะเลสาบเดตซี

ภูมิอากาศ แบบเมดิเตอร์เรเนียน ร้อนแห้งแล้งในฤดูร้อน และมีฝนตกในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย 8-36 องศาเซลเซียส ฝนตกประมาณปีละ 64 วัน ปริมาณ 539 มิลลิเมตร

เมืองหลวง กรุงเทลอาวีฟ เขตการปกครองแบ่งเป็น 6 เขต และเขตย่อย 13 เขต

จำนวนประชากร ประมาณ 7.2 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติยุโรป อิสราเอลและอาหรับ ศาสนา นับถือศาสนาユดา 80.1% ศาสนาอิสลาม 14.6% ศาสนาคริสต์ 2.1% ศาสนา นานาไฮและอื่นๆ 3.2%

การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย แบบรัฐสภา มีประธานาธิบดีเป็นประมุข

ภาษา ฮีบรู และภาษาอาหรับ

สกุลเงิน เซเคเกล

(Wikipedia, 2015A; 2-3)

2.3 การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล

การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอลมี 3 ประเภท คือ (1) คิบบูตซ์ (Kibbutz) (2) โมชาฟ (Moshav) และ (3) โมชาฟ ชิตูฟี (Moshav Shitufi) ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการในแต่ละประเภทดังนี้

2.3.1 คิบบูตซ์ (Kibbutz)

คิบบูตซ์ (Communal Settlement หรือ Collective Settlement) เป็นชุมชนในชนบทรูปแบบพิเศษ เป็นสังคมที่ยึดหลักให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีความยุติธรรม มีระบบเศรษฐกิจสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของการมีทรัพย์สินร่วมกัน มีส่วนแบ่งจากผลผลิตที่เท่ากัน รวมทั้งการบริโภคและการศึกษา เป็นการดำเนินการตามแนวคิด “จากแต่ละบุคคลที่ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถไปสู่แต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับความต้องการ” (From Each According to His Ability to Each According to His Needs” (Rubinstien, 2007: 1)

คิบบูตซ์แห่งแรกตั้งขึ้นโดยผู้อพยพจากยุโรปตะวันตก จำนวน 12 คน ใน ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452) ที่ตอนใต้ของทะเลสาบ คินเนเรท มีชื่อว่า Degania (Kislev, 2013: 2)

วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งคิบบูตซ์นั้นเนื่องมาจาก Zionist ต้องการกลับมาตั้งถิ่นฐานในดินแดนดั้งเดิมของชาวยิวที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยมีพื้นฐาน 3 ประการ คือ

(1) ต้องการตั้งถิ่นฐานของชาวยิวอย่างมั่นคงแทนการอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย (Dispersion) ในประเทศต่างๆ

(2) ต้องการกลับสู่ดินแดนดั้งเดิมที่บรรพบุรุษเคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในอดีต และจะเป็นแรงงานในการสร้างชาติขึ้นใหม่ และ

(3) สังคมใหม่ที่จะสร้างโดยแรงงานในฐานะผู้นำในถิ่นฐานของตนเอง จะต้องมียุทธศาสตร์ของหลักการที่ก้าวหน้า

จากพื้นฐานทั้ง 3 ประการนี้ Leon (1969: 8) ได้ระบุถึงอิทธิพลในแนวคิดที่มุ่งใจชาวยิวที่มาตั้ง คีบุดซ์กลุ่มแรกไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. เพื่อเป็นการพิสูจน์ขีดความสามารถในการตั้งถิ่นฐานใหม่ การรวมกลุ่มและการสู้กับปัญหาทางกายภาพของพื้นที่ โดยการรวมกลุ่มที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน และสร้างความแข็งแกร่งจากความตั้งใจของแต่ละบุคคลให้หลอมรวมกันฉันท์มิตร
2. แนวคิดดังกล่าวจะเป็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่แรงงานภาคเกษตรของคนหนุ่มสาวที่ไม่คุ้นเคยกับการเกษตร โดยเฉพาะที่จะต้องดำเนินการในพื้นที่ที่ไม่ค่อยจะเหมาะสมกับการเกษตร
3. จะสามารถรองรับและรวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันของคลื่นผู้อพยพจำนวนมากที่จะเข้ามาสู่พื้นที่ปาเลสไตน์
4. การจัดตั้งกลุ่มจะเกิดขึ้นโดยความตั้งใจของผู้อพยพแต่ละคนและกรอบแนวคิดของการจัดตั้งกลุ่ม เป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ
5. จะต้องใช้แรงงานของตนเอง ที่ต้องทำได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะลำบากหรือหนักแค่ไหน รวมทั้งต้องให้เกิดความมั่นคงแก่ตัวเองด้วย
6. กลุ่มจะปกครองในลักษณะประชาธิปไตย โดยมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกด้าน รวมทั้งสิทธิของผู้ชายและผู้หญิง สมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่ และการทำหน้าที่ไม่ว่าจะทำหน้าที่ใด
7. คีบุดซ์จะต้องแสวงการเป็นผู้นำไม่เพียงแต่การตั้งถิ่นฐานเท่านั้น แต่จะต้องให้มีการกำหนดสภาพของสังคมรูปแบบใหม่ในถิ่นฐานของชาวยิว

จากหลักการพื้นฐานและแนวคิดดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า

“คีบุดซ์เป็นนิคมการเกษตรที่มีลักษณะเหมือนครอบครัวใหญ่ครอบครัวหนึ่ง ที่ทุกคนตกลงใจจะทำงานร่วมกันในที่ดินซึ่งเป็นของส่วนรวม หรือ Collective Farm (นารวม) โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) สมาชิกนิคมทุกคนต้องทำงานร่วมกันในที่ดินซึ่งเป็นของส่วนรวม หรือ Collective Farm (นารวม)
- (2) รายได้ที่เกิดจากการทำงานเป็นสมบัติของส่วนกลาง
- (3) ไม่มีใครมีสมบัติส่วนตัว
- (4) สมาชิกนิคมทุกคนจะได้ผลตอบแทนเสมอภาคกันโดยไม่เน้นเงินตรา
- (5) คีบุดซ์จะหาปัจจัย 4 ในการดำรงชีพไว้ให้
- (6) ลูกของสมาชิกจะได้รับการเลี้ยงดู และให้การศึกษาโดยคีบุดซ์ โดยพ่อแม่ไม่ต้องกังวล
- (7) คีบุดซ์จัดให้มีการบริการต่างๆ ภายในนิคมเพื่อสมาชิก เช่น สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส โรงภาพยนตร์ เป็นต้น
- (8) การจัดตั้งคีบุดซ์เป็นไปโดยความสมัครใจของสมาชิก ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และคีบุดซ์มีอิสระในการคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วม ที่ดินที่จะใช้ในการจัดตั้งคีบุดซ์เป็นที่ดินของรัฐ ซึ่งให้เช่าเป็นเวลา 49 ปี เมื่อสิ้นสุดสัญญาก็จะต่อใหม่

การดำเนินการด้วยหลักการดังกล่าวนี้มีข้อดี-ข้อเสีย ดังนี้

ข้อดี คือ สามารถรวมพลังต่างๆ ได้เป็นหน่วยเดียวกัน สามารถเร่งผลผลิตได้อย่างรวดเร็ว และเสียค่าลงทุนน้อย

ข้อเสีย คือ (1) ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวไม่สมบูรณ์ เด็กเติบโตอย่างไม่ได้ใกล้ชิดพ่อแม่ (Broom, et.al, 1981: 330) ได้กล่าวว่าคิบบุตซ์ได้ลดความสำคัญของครอบครัวลง

(2) ชีวิตประจำวันซ้ำซากไม่เปลี่ยนแปลง

(3) ปัญหาในคิบบุตซ์จะแก้โดยการออกเสียงของสมาชิกและผูกมัดกับสมาชิกทุกคน ซึ่งเป็นการลดความอิสระของบุคคลลงไป

ด้วยจุดอ่อนทั้ง 3 ประการนี้ จึงได้เกิดมีแนวคิดใหม่ในการจัดตั้งนิคมที่ดินขึ้นใหม่อีกประเภทหนึ่ง คือโมชาฟ (Moshav)

2.3.2 โมชาฟ (Moshav หรือ Cooperative Settlement)

โมชาฟหรือนิคมสหกรณ์ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีพื้นฐาน 5 ประการตามแนวคิดของ Joffe (1919) อ้างถึงโดย Klayman (1970: 19-20) คือ

1. เป็นฟาร์มของปัจเจกบุคคล สมาชิกแต่ละคนในโมชาฟจะได้รับที่ดินเพื่อทำฟาร์มของตนเอง รับผิดชอบที่ดินในการทำฟาร์มด้วยตนเอง
2. ใช้แรงงานของตนเอง งานการเกษตรทั้งหมดจะต้องดำเนินการด้วยตนเองและคนในครอบครัว ไม่ให้จ้างแรงงานภายนอกเข้ามาดำเนินการ ขนาดของฟาร์มจึงต้องเหมาะสมต่อแรงงานในครัวเรือน แต่ให้ผลตอบแทนที่เพียงพอในการดำรงชีวิต
3. ที่ดินเป็นของรัฐ สมาชิกมีสิทธิในการใช้แต่ไม่มีสิทธิครอบครอง รัฐได้มอบที่ดินให้กับ “กองทุนยิวแห่งชาติ (Jewish National Fund)” ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจาก World Zionist Federation. สมาชิกเป็นผู้เช่าที่มีกำหนดระยะเวลา
4. เป็นองค์การด้านสหกรณ์ สมาชิกจะต้องซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตให้กับสหกรณ์
5. ความช่วยเหลือ จะต้องช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกที่ประสบปัญหาด้านต่างๆ โดยความช่วยเหลือที่จะให้ทั้งในรูปของเงิน อาหาร แรงงาน หรือช่วยจัดการ เพื่อป้องกันความล้มเหลวของสมาชิก

ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้ โมชาฟแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1921 (พ.ศ. 2464) ในหุบเขา Yizreck ชื่อ Nahalal โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งกลุ่มเล็กๆ มาจากสมาชิกของคิบบุตซ์ ที่ตั้งแห่งแรกคือ Degania และโมชาฟที่สองคือ Kfar Yehegkiel ก็จัดตั้งขึ้นในปีเดียวกัน (Klayman, 1970: 20)

หลักการสำคัญของโมชาฟสรุปได้ดังนี้

- (1) สมาชิกนิคมทุกคนจะได้รับการจัดที่ดินทำกินให้เป็นของตนเอง หรือ ปัจเจกบุคคล
- (2) มีบ้าน เครื่องมือ เครื่องใช้ มีคู่สัตว์ของตนเอง
- (3) ห้ามจ้างแรงงานอื่นให้ใช้แรงงานในครอบครัวเท่านั้น
- (4) รับผิดชอบความเป็นอยู่ของครอบครัวและเลี้ยงดูบุตร
- (5) สมาชิกมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกชนิดพืชที่จะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์
- (6) สมาชิกจะต้องซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิตให้กับสหกรณ์

(7) สมาชิกอาจจะมีรายได้ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับเงินทุน ศักยภาพของสมาชิกแต่ละราย

ที่ดินที่จัดตั้งโมชาฟเป็นที่ดินของรัฐ ให้เช่าเป็นระยะเวลา 49 ปี เช่นเดียวกับคิบบูตซ์ โดยจะแบ่งให้กับสมาชิกแต่ละรายประมาณ 20-25 ไร่ เป็นที่ปลูกบ้านพักและสวนครัวประมาณ 6-7 ไร่ ที่เหลือเป็นที่ทำการเกษตร

รัฐบาลจะให้ความสะดวกแก่สมาชิกโดยมีการวางผังโมชาฟแต่ละแห่ง เตรียมบ้านพัก ซึ่งมีไฟฟ้า น้ำใช้ให้อย่างพร้อมเพรียง

เนื่องจากผู้อพยพเข้ามาอยู่ในโมชาฟจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ส่วนหนึ่งประกอบอาชีพอื่นๆ มาก่อน ไม่มีความรู้ด้านการเกษตร จึงมีการให้ความรู้แก่สมาชิกนิคม กระตุ้นให้มีการรวมกลุ่มจากสมาชิกที่มาจากหลายประเทศและหลากหลายอาชีพ รู้จักวิธีปกครองตนเอง เมื่อสมาชิกสามารถปกครองตนเองและพร้อมที่จะทำการเกษตรด้วยตนเองแล้ว องค์กรยิวก็จะให้กู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนเท่าที่จำเป็น โดยทำสัญญาผ่อนส่งระยะยาว 30-40 ปี

2.3.3 โมชาฟชิตูฟี (Moshav Shitufi)

โมชาฟชิตูฟี เป็น นิคมการเกษตรประเภทที่ 3 ดำเนินการภายหลัง คิบบูตซ์และโมชาฟ โดยรวมเอาหลักการที่ดีของนิคมการเกษตรทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน คือ

จุดแข็งของคิบบูตซ์ที่นำมาใช้คือ

1. สมาชิกทุกคนทำงานในที่ดินแปลงเดียวกัน เพราะการรวมแรงงานเข้ามาทำงานในสิ่งที่ตนถนัดที่สุด จะได้ผลดีและประหยัดที่สุด

2. ค่าตอบแทนแรงงานสมาชิกจะได้รับตามความจำเป็น ถ้าหากมีลูกก็จะได้รับค่าใช้จ่ายสำหรับลูกด้วย แต่ห้ามซื้อรถยนต์และต่อเติมบ้าน

จุดแข็งของโมชาฟที่นำมาใช้คือ

1. สมาชิกรับผิดชอบชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว รวมทั้งการเลี้ยงลูกและให้การศึกษาแก่ลูก

2. สมาชิกสามารถมีทรัพย์สินของตนเองได้

จากจุดแข็งดังกล่าว รูปแบบของโมชาฟชิตูฟี จึงสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันในที่ดิน ซึ่งเป็นของส่วนรวมหรือ

Collective Farm (นารวม)

2. สมาชิกได้รับค่าตอบแทนเสมอภาคกัน

3. ได้รับค่าใช้จ่ายสำหรับลูก โดยรับผิดชอบการดูแลลูกเอง

4. สมาชิกมีทรัพย์สินของตนเองได้ แต่ห้ามซื้อรถยนต์และต่อเติมบ้าน

2.3.4 หลักการในภาพรวมของการจัดที่ดินในประเทศอิสราเอล

ถึงแม้ว่านิคมการเกษตรในประเทศอิสราเอลจะมี 3 ประเภทก็ตาม แต่ทั้ง 3 ประเภทมีส่วนที่เป็นหลักการสำคัญ ร่วมกันอยู่ 6 ประการ คือ

1. ที่ดินในนิคมทั้ง 3 ประเภท เป็นของรัฐ สมาชิกถือครองได้ 49 ปี ไม่สามารถจำหน่ายหรือโอนได้ เมื่อครบกำหนดสามารถต่ออายุใหม่ทุกระยะเวลา 49 ปี หากยังเป็นสมาชิกนิคมนั้นอยู่

2. รัฐได้เตรียมที่ดินและปัจจัยการผลิต รวมทั้งที่พักอาศัยไว้อย่างพร้อมเพรียง “เป็นการล่วงหน้า” และโดยที่รัฐมีความมุ่งหมายให้สมาชิกทุกคนมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน จึงได้มีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตโดยเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทั้งสภาพภูมิประเทศ ดินและภูมิอากาศก็ตาม

3. สมาชิกนิคมทั้ง 3 ประเภท จะต้องใช้แรงงานของตนเองและครอบครัว ห้ามจ้างผู้อื่นมาดำเนินการ

4. ใช้หลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานโดยเฉพาะการใช้ระบบสหกรณ์ มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ การรวมตัว ทำให้สมาชิกทุ่มเทกำลังกายให้แก่การทำฟาร์ม ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งภาครัฐได้จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรให้

5. ส่งเสริมให้ประชาชนปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย สมาชิกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในนิคม

6. ส่งเสริมการผลิตและควบคุมตลาดโดยวิธีการสหกรณ์

2.4 การบริหารงานจัดนิคมที่ดิน

การจัดนิคมที่ดินแบบต่างๆ ในประเทศอิสราเอล เป็นภารกิจของกรมการนิคม ซึ่งเป็นกรมฯ หนึ่งที่อยู่ในสังกัดองค์การยิว(Jewish Agency) นอกจากนี้ กรมการนิคมยังมีหน้าที่ในด้านการวางแผน การบริหารงาน และการประสานงานกับองค์การ สถาบัน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิคมที่ดินอีกด้วย สำหรับการจัดการองค์การบริหารงานนิคมที่ดินของกรมการนิคมมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจบริหารจากส่วนกลางไปให้ส่วนภูมิภาคโดยแบ่งหน่วยงานออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ฝ่ายอำนวยการ (Directorate) และกองต่างๆ (Divisions) ในส่วนกลาง
2. สำนักงานประจำภาค (Regional Offices)
3. สำนักงานประจำท้องถิ่น (District Offices)

ส่วนสายการบังคับบัญชาและขอบเขตของการบริหารงานตามภารกิจในแต่ละระดับดังกล่าวข้างต้นมีดังนี้

การบริหารในส่วนกลางคือ ฝ่ายอำนวยการ กรมการนิคมมีอธิบดีกรมการนิคมเป็นผู้บริหารสูงสุด มีผู้ช่วยอธิบดี 4 คน คือ

1. ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายวางแผน
2. ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายบริหาร
3. ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายผลิตและเครื่องจักรกล
4. ผู้ช่วยอธิบดีด้านวิศวกรรม และผู้อำนวยการสำนักอีก 4 สำนัก คือ

1. ผอ.สำนักฝึกอบรม
2. ผอ.สำนักคิบูตซ์
3. ผอ.สำนักโมชาฟ และ
4. ผอ.สำนักก่อสร้างอาคาร

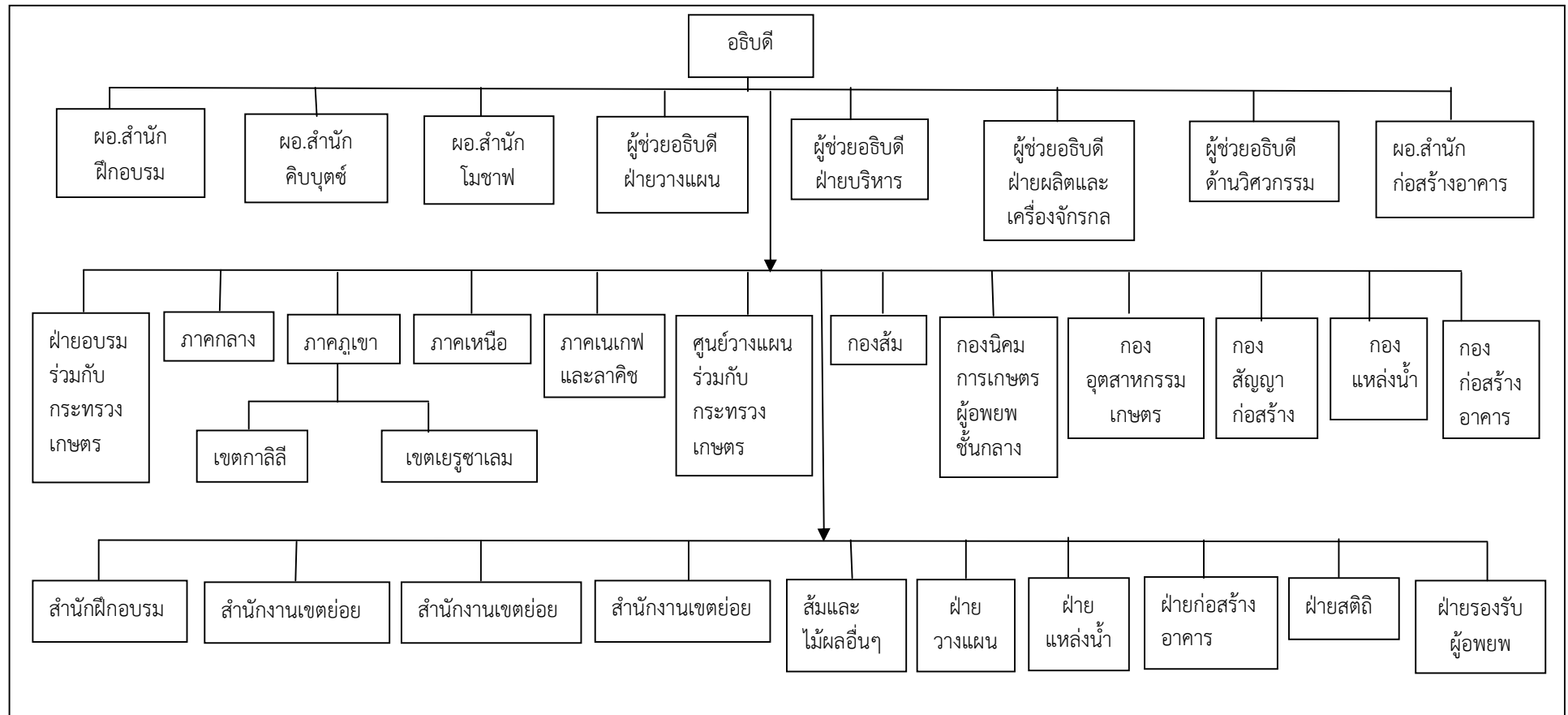
จากสำนักดังกล่าวมี ฝ่าย กอง และศูนย์ดำเนินการเฉพาะเรื่องดังนี้

1. ฝ่ายอบรมร่วมกับกระทรวงเกษตร
2. กองภาคกลาง
3. กองภาคภูเขา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เขต คือ เขตกาลิลีและเขตเยรูซาเลม
4. ภาคเนเกฟและลาเคิซ
5. ศูนย์วางแผนร่วมกับกระทรวงเกษตร
6. กองสั้ม
7. กองนิคมการเกษตรผู้อพยพชั้นกลาง
8. กองอุตสาหกรรมเกษตร
9. กองสัญญาก่อสร้าง
10. กองแหล่งน้ำ
11. กองก่อสร้างอาคาร

ในส่วนภูมิภาคมีสำนักและฝ่ายดังนี้

1. สำนักฝึกอบรม
2. สำนักงานเขตย่อย (1)
3. สำนักงานเขตย่อย (2)
4. สำนักงานเขตย่อย (3)
5. ฝ่ายสั้มและไม้ผลอื่นๆ
6. ฝ่ายวางแผน
7. ฝ่ายแหล่งน้ำ
8. ฝ่ายก่อสร้างอาคาร
9. ฝ่ายสถิติ
10. ฝ่ายรองรับผู้อพยพ

ดังรายละเอียดในรูปที่ 1

ที่มา : Klayman (1970: 202)

รูปที่ 1 โครงสร้างของกรมการเกษตร

2.5 การลงทุนของรัฐในการจัดนิคมที่ดิน

เนื่องจากปรากฏว่า สมาชิกนิคมส่วนใหญ่โดยทั่วไป ไม่สามารถที่จะลงทุนในกิจการนิคมได้โดยลำพัง กรมการนิคมจึงจำเป็นต้องจัดหาเงินทุนทั้งหมดมาให้แก่สมาชิกนิคมแต่ละฟาร์มในนิคม รวมทั้งเงินทุนที่จะใช้ในการจัดสร้างกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของนิคมอีกด้วย โดยปกติแต่ละฟาร์มกรมการนิคมได้ลงทุนให้แก่แต่ละฟาร์ม เป็นเงินประมาณ 30,000 ปอนด์อิสราเอล แต่การลงทุนที่แน่นอนจะเป็นเท่าใดหรือมีโครงการลงทุนอย่างใดนั้น ย่อมแล้วแต่ประเภทของฟาร์มที่สมาชิกนิคมจะทำในแต่ละนิคม เงินทุนที่ให้แก่สมาชิกนิคมดังกล่าวนี้ กรมการนิคมมิได้จ่ายให้เป็นเงินสด แต่จ่ายให้ในรูปเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานฟาร์มแต่ละประเภท ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานไว้แล้วว่า ฟาร์มประเภทใดควรจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีค่าใช้จ่ายลงทุนเท่าใด

โครงการจ่ายเงินลงทุนให้แก่สมาชิกนิคมนี้ มีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 6-7 ปี ซึ่งเป็นระยะที่สมาชิกนิคมจะได้รับประโยชน์จากการลงทุนนั้นแล้ว นอกจากนี้กรมการนิคมได้จ่ายเงินลงทุนให้แก่สมาชิกนิคมในรูปทรัพย์สินบางอย่างเพื่อให้สมาชิกนิคมเข้าซื้อซึ่งทรัพย์สินนั้นๆ จะยังคงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมการนิคมอยู่จนกว่าสมาชิกนิคมจะส่งใช้คืนเงินลงทุนหมดสิ้นแล้ว การส่งใช้เงินคืนจะเริ่มเมื่อเงินลงทุนจำนวน 30,000 ปอนด์ อิสราเอล ได้จ่ายให้แก่สมาชิกนิคมไปหมดและโดยครบจำนวน ส่วนระยะเวลาส่งใช้คืนเงินลงทุนมีกำหนด 30 ปี และสมาชิกนิคมต้องเสียดอกเบี้ยในอัตรา 3 ½% ตลอดระยะเวลาที่กล่าว แต่กรมการนิคมจะเริ่มคิดดอกเบี้ยต่อเมื่อสมาชิกนิคมได้รับเงินทุน จำนวน 30,000 ปอนด์อิสราเอล หมดสิ้นแล้ว

นอกจากเงินลงทุนจำนวนที่กล่าวข้างต้นแล้ว รัฐบาลอิสราเอลโดยกระทรวงแรงงาน และกระทรวงเกษตร ร่วมกับกรมการนิคมยังได้ลงทุนเพิ่มเติมให้แก่แต่ละฟาร์มอีกเป็นเงินฟาร์มละ 15,000 ปอนด์อิสราเอล สำหรับเป็นค่าก่อสร้างกิจการสาธารณูปการ เช่น ท่อส่งน้ำเข้านิคม ถนน การปลูกสร้างป่า ฯลฯ เงินจำนวนนี้สมาชิกนิคมไม่ต้องส่งใช้คืนและถือว่าเป็นเงินงบประมาณประเภทจ่ายสูญ

อย่างไรก็ดี เพื่อที่จะให้สมาชิกนิคมได้ใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์การผลิตที่รัฐบาลมอบให้โดยค้ำค่า และเกิดประโยชน์มากที่สุด กรมการนิคมจึงได้จัดให้มีเงินทุนสำหรับสมาชิกนิคมกู้ยืมไปลงทุนอีกเป็นจำนวน 30% ของเงินลงทุนทั้งหมดโดยกรมการนิคมพร้อมที่จะจัดให้เมื่อต้องการ สำหรับการพัฒนาการเกษตรสาขาใดโดยเฉพาะในนิคมกระทรวงเกษตรก็มีเงินให้กู้ยืมอีกต่างหาก แต่คิดดอกเบี้ยในอัตรา 7% ต่อปี และต้องส่งใช้คืนภายในกำหนด 10 ปี (Clayman, 1970: 126-127)

งบประมาณที่กรมการนิคมได้รับประจำปีเป็นเงินประมาณ 70-80 ล้านปอนด์อิสราเอล นั้นจำนวน 70% ได้ถูกนำไปใช้ในการส่งเสริมการผลิตและส่วนที่เหลือได้นำไปใช้จ่ายในการส่งเสริมการปลูกพืชเฉพาะอย่าง การฝึกอบรมและการบริหารงานนิคม (Clayman, 1970: 127)

2.6 การบริหารในคิบบุตซ์และโมชาฟ

การบริหารในคิบบุตซ์และโมชาฟมีความคล้ายคลึงกันมาก เริ่มต้นด้วยการประชุมทั่วไป ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องเป็นสมาชิกเรียกว่า General Assembly ซึ่งจะมีการประชุมทุกๆ 4-6 สัปดาห์ สมาชิก 1 คนสามารถออกเสียงได้ 1 เสียง ซึ่งจะพิจารณาถึง (1) รายได้-รายจ่ายของปีที่ผ่านมา (2) รายได้-รายจ่ายในปีปัจจุบันในช่วงที่ผ่านมา (3) รายงานของคณะกรรมการบริหาร และ ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ และ (4) กำหนดนโยบายต่างๆ ในอนาคต

ในการประชุมทั่วไปจะมีการคัดเลือก “คณะกรรมการสภา (Council)” จำนวน 18-25 คน และ “คณะกรรมการบริหาร” หรือ เรียกว่า “ฝ่ายเลขานุการ (Secretariat)” จำนวน 5-9 คน ซึ่งจะรับผิดชอบในการบริหารทุกเรื่องของการดำเนินงานในคิบบุตซ์และโมชาฟ

ฝ่ายเลขานุการ (Secretariat) จะประกอบด้วยประธาน เจ้าหน้าที่บัญชี และ เลขานุการ เจ้าหน้าที่การเงินและเลขานุการจะเป็นเจ้าหน้าที่มาจากสมาชิกที่ได้รับเงินเดือน ทำงานเต็มวัน จึงได้รับเงินเดือน และสามารถจ้างแรงงานอื่นมาทำงานในฟาร์มของตนเองได้ในช่วงเวลาที่รับตำแหน่ง

คณะกรรมการบริหารจะประชุมทุกสัปดาห์เพื่อพิจารณาการดำเนินงานของคิบบูตซ์และโมชาฟ ถ้ามีปัญหาที่รุนแรงก็จะเสนอไปยังคณะกรรมการสภา (Council) หรือเสนอต่อไปยังที่ประชุมทั่วไป (General Assembly) เพื่อพิจารณาแก้ไข (Leon, 1968: 63-70; Clayman, 1970: 89-91) ดังรายละเอียดในรูปที่ 2

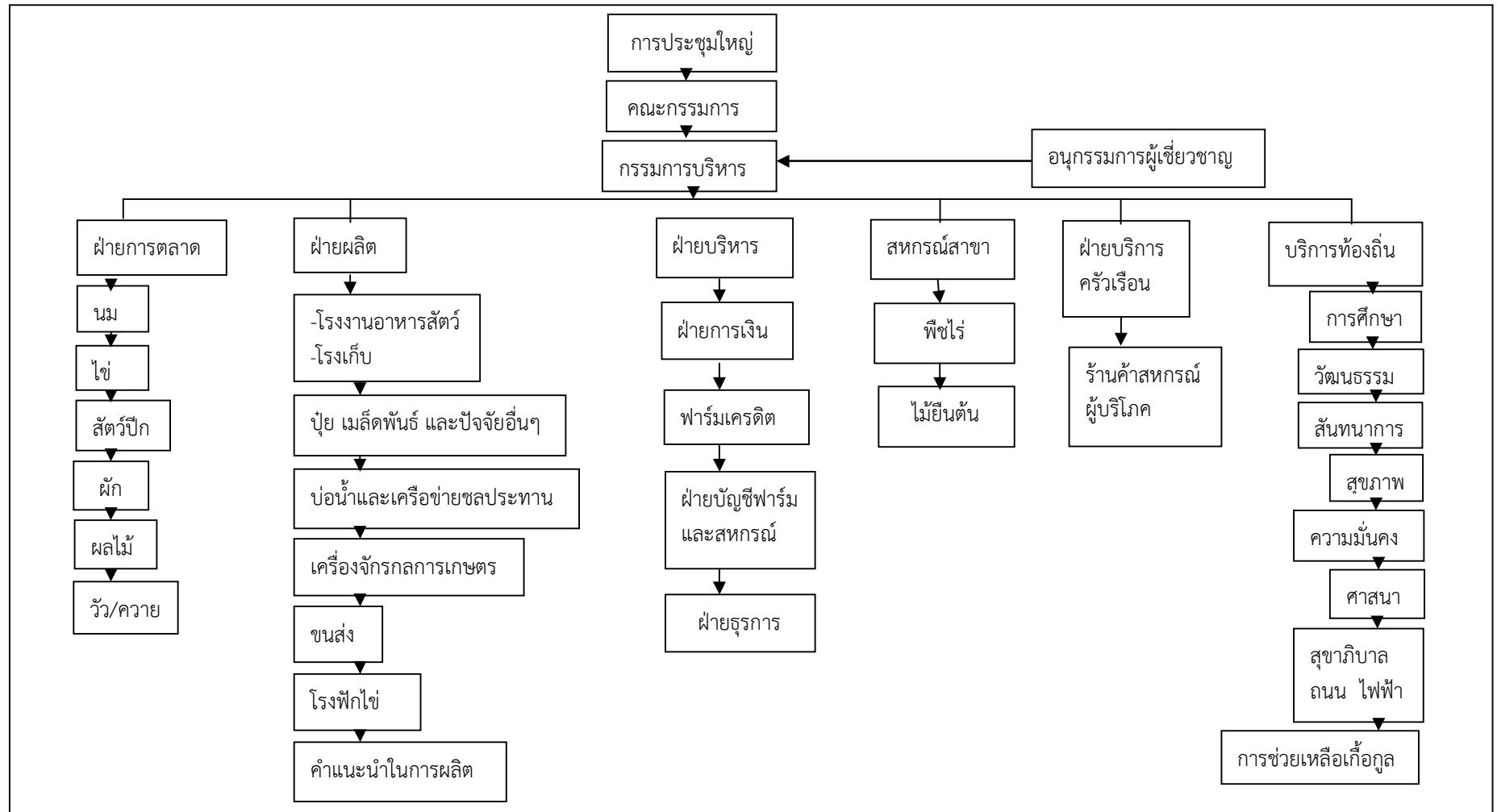
2.7 ผลการดำเนินงานจัดนิคมที่ดิน

นับตั้งแต่มีการสถาปนาประเทศอิสราเอลขึ้นใน ค.ศ. 1948 กรมการนิคมได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมที่ดินแบบต่างๆ คือ คิบบูตซ์ โมชาฟ และโมชาฟชิตูฟิ รวม 455 นิคม และยังมีนิคมที่ดินซึ่งตั้งไว้ก่อนจัดตั้งประเทศอิสราเอลอีก 30 นิคม รวมเป็นนิคม 485 นิคม มีสมาชิกนิคม 120,000 คน อยู่ในนิคมเกษตรกรรมทั้ง 3 แบบ ข้างต้น

สำหรับเนื้อที่ทำประโยชน์ในนิคมที่ดินต่างๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,480,000 ไร่ ซึ่งคิดเป็น 36 % ของเนื้อที่ทำประโยชน์ทั้งหมดของประเทศ ในด้านการผลิต ปรากฏว่า สมาชิกนิคมที่ดินต่างๆ สามารถผลิตพืชผลได้ 42.7 % ของปริมาณผลผลิตการเกษตรทั่วประเทศ และมีรายได้เท่าเทียมกับช่างฝีมือทั้งหลายที่ประกอบอาชีพอยู่ในเมือง ในจำนวนนิคมที่ดินดังกล่าวแล้ว กรมการนิคมได้ถอนสภาพนิคมไปแล้วเมื่อปี ค.ศ. 1964 - 65 จำนวนประมาณ 100 นิคม และได้ถอนสภาพนิคมในปี ค.ศ. 1967 ถึง 1969 อีกประมาณ 140 นิคม

2.8 สถานการณ์ในปัจจุบัน

ทั้งคิบบูตซ์และโมชาฟ ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการบางประการ เช่น (1) การจ้างแรงงานภายนอก แม้แต่แรงงานจากต่างประเทศเข้ามาทำงานร่วมกันหรือทำงานแทน (2) ขยายกิจการนอกจากการเกษตรเพียงอย่างเดียวในอดีตมาเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยให้คิบบูตซ์และโมชาฟ เป็น Homestay หรือเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ที่มา : Klayman (1970: 90)

รูปที่ 2 โครงสร้างการบริหารของคิบูตซ์และโมซาฟ

3. การจัดที่ดินทำกินในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เนื่องจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศมาหลายครั้ง ซึ่งมีผลต่อการบริหารจัดการที่ดินไปด้วย การทบทวนในบทนี้จึงครอบคลุมรวม 7 เรื่อง คือ (1) ระบบการปกครองของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (2) ข้อมูลทั่วไป (3) การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามเหนือ (4) การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามใต้ (5) กฎหมายที่ดินของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (6) การจัดที่ดินเพื่อการเกษตร และ (7) การจัดที่ดินป่าไม้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ระบบการปกครองของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเริ่มเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์เมื่อถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน ในปี พ.ศ. 585 ต่อมาได้มีการก่อตั้งราชวงศ์ขึ้นปกครองประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 1498 มาหลายราชวงศ์ จนถึง พ.ศ. 2427 ฝรั่งเศสได้เข้ามาปกครองประเทศจนถึงเริ่มสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2482 ญี่ปุ่นได้เข้าตั้งฐานทัพในเวียดนามแต่อนุญาตให้ฝรั่งเศสปกครองเวียดนามต่อไป ในปี พ.ศ. 2488 จักรพรรดิบ่าวได้ล้มอบอำนาจให้ โฮจิมินห์เป็นประธานาธิบดีคนแรก ซึ่งทำการสู้รบกับฝรั่งเศสจนยุติในปี พ.ศ. 2497 โดยมีการเซ็นสัญญาเจนีวาในปีเดียวกัน ซึ่งทำให้มีการแบ่งเวียดนามออกเป็น 2 ประเทศ คือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ อย่างไรก็ตามการแบ่งแยกดังกล่าวนั้นเวียดนามเหนือไม่ยอมรับการแบ่งแยก ในขณะที่เวียดนามใต้ได้รับการช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ต่อมาเวียดนามเหนือได้ประกาศสงครามกับเวียดนามใต้เมื่อสงครามสงบลงในปี พ.ศ. 2516 มีการรวมประเทศเข้าด้วยกันเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Wikipedia, 2015B: 1-8)

ระบบการปกครองของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในปัจจุบันมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 เขตการปกครอง

เวียดนามแบ่งการปกครองในระดับท้องถิ่นออกเป็นระดับภาค จังหวัดและมีอำเภอต่างๆ ขึ้นกับจังหวัด โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ภาคที่สำคัญ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวม 53 จังหวัด มีเมืองหลวงคือ กรุงฮานอยเป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศและมี หน่วยงานของรัฐบาลในระดับท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลนโยบายการบริหารและด้านเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น

3.1.2 โครงสร้างการปกครองของเวียดนาม

เวียดนามปกครองด้วยระบบสังคมนิยม รัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองประเทศเวียดนามในปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2535 ซึ่งกำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจสูงสุดเป็นผู้นำของ ประชาชนทุกชั้น และ กำหนดแนวนโยบายในการบริหารประเทศแก่รัฐบาล

โครงสร้างการปกครอง แบ่งเป็น 3 ฝ่ายหลักๆ ได้แก่

(1) องค์การฝ่ายนิติบัญญัติ หรือ สมัชชาแห่งชาติ (National Assembly) เป็นองค์การที่สมาชิกได้มาจากการเลือกตั้งมีหน้าที่ บัญญัติและแก้ไขกฎหมาย แต่งตั้งประธานาธิบดีตามที่พรรคคอมมิวนิสต์เสนอ การรับรองและถอดถอนนายกรัฐมนตรีตามที่ประธานาธิบดีเสนอรวมทั้งการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ

(2) องค์การฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย ประธานาธิบดี คณะรัฐมนตรี รวมทั้ง พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งองค์การบริหารพรรคคอมมิวนิสต์ที่สำคัญ คือ

- สมัชชาของพรรค มีวาระ 5 ปี มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรบริหารระดับสูงของพรรค
 - คณะกรรมการกลางของพรรค ทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพรรค
 - กรมการเมือง เป็นองค์กรบริหารสูงสุด เป็นศูนย์กลางอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด
 - เลขาธิการพรรค เป็นผู้นำสูงสุดของพรรค
- (3) รัฐบาลระดับท้องถิ่น (Provincial People's Committee) มีคณะกรรมการประชาชนประจำท้องถิ่นนั้นๆ ทำหน้าที่เป็นองค์กรบริหารสูงสุดบริหารงานให้เป็นไปตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญและกฎระเบียบต่างๆ ที่บัญญัติโดยองค์กรของรัฐที่อยู่ในระดับสูงกว่า

รัฐบาลท้องถิ่นมี 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1	ประกอบไปด้วย จังหวัด (Province) และ เมือง (Cities/Municipality/Centrally Administrated Cities)
ระดับที่ 2	ระดับการปกครองระดับที่สองนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ จังหวัด (Province) และเมือง (Cities)
ระดับที่ 3	ในระดับที่ 3 นี้ ประกอบไปด้วยรูปแบบการปกครองสามรูปแบบด้วยกัน คือ คอมมูน (Commune) หมู่บ้านของอำเภอเมือง (Communal Townships/Level Towns) และ แขวงของเขตในนคร หรือท้องที่ (Ward)

ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของการปกครองเวียดนามก็คือเป็นการปกครองแบบที่เรียกว่า “โครงสร้างชนานระหว่างพรรคและรัฐ” กล่าวคือพรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นจนไม่สามารถแยกพรรคกับรัฐออกจากกันได้เพราะบุคคลที่บริหารงานต่างก็เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยกันทั้งสิ้น ระบบโครงสร้างทางการเมืองของเวียดนามนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศคอมมิวนิสต์อื่นๆ คือมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามเป็นองค์กรที่มีความสำคัญสูงสุดบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์นั้นมีมากในรัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดให้เคารพบทบาทนำของพรรคในการใช้อำนาจของรัฐมากกว่าในระบบเสรีประชาธิปไตยแบบทั่วไป (นฤตม์ เจริญศรี, 2556: 19-21)

3.1.3 กระบวนการตรากฎหมายในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

“กฎหมาย ” ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จะตราโดย สมัชชาแห่งชาติ (National Assembly)

“ข้อบัญญัติ” ออกโดย Standing Committee เมื่อสมัชชาแห่งชาติไม่อยู่ในระหว่างการประชุม

“กฤษฎีกา” ออกโดยคณะรัฐมนตรี เพื่อนำกฎหมายและข้อบัญญัติมาปฏิบัติ และเสริมด้วยกฎกระทรวง

“หนังสือเวียน” ออกโดยกระทรวงเพื่อให้เป็นคู่มือในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายที่ประกาศใช้

3.2 ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ประเทศเวียดนาม (เวียดนาม: Viet Nam) มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของคาบสมุทรอินโดจีน มีพื้นที่ประมาณ 331,150 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนือ ติดกับประเทศจีน ความยาว 1,281 กิโลเมตร ทิศตะวันตก ติดประเทศลาว ความยาว 2,130 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ติดกับประเทศกัมพูชา ความยาว 1,228 กิโลเมตร และอ่าวไทยทิศตะวันออก มีชายฝั่งทะเลยาวติดกับทะเลจีนใต้ ยาว 3,444 กิโลเมตร ประมาณ 3 ใน 4 ของเวียดนาม ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ มีพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญสองแห่งคือ ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง (Red River Delta) ทางภาคเหนือ และที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) ทางทิศใต้ เวียดนามเป็นประเทศที่มีพื้นที่แคบแต่มีความยาวมาก ทำให้ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศแตกต่างกันค่อนข้างมากโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

ภาคเหนือ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงอยู่ในแนวเทือกเขาฟานซีปัน (Fan Si Pan) มีความสูง 3,143 เมตร ซึ่งสูงที่สุดในคาบสมุทรอินโดจีนแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำกุง (Cung) ซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำแดง เป็น ดินดอนสามเหลี่ยม (Red River Delta) ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเป็นที่ตั้งของกรุงฮานอย (Ha Noi) ซึ่งเป็นเมืองหลวงในปัจจุบัน

ภาคกลาง

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงเต็มไปด้วยหินภูเขาไฟ หาดทราย เนินทรายและทะเลสาบ

ภาคใต้

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) หรือกู่ลองยาง (Cuu Long Giang) อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งเพาะปลูกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเป็นที่ตั้งของนครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) หรือไซ่ง่อน (Saigon) (Wikipedia, 1958B: 1-2)

3.3 การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามเหนือ

ระบบการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินในเวียดนามก่อนการปฏิรูปที่ดินอยู่ภายใต้ระบบศักดินาซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- (1) ที่ดินที่อยู่ภายใต้การถือครองของพระราชสำนัก หรือ “ที่หลวง” เป็นที่ดินที่ใช้ในกิจการบ้านเมือง
- (2) ที่ดินภายใต้การถือครองของชุมชนหมู่บ้าน เช่น ที่นาของหมู่บ้าน
- (3) ที่ดินที่อยู่ภายใต้การถือครองของส่วนบุคคล เช่น ที่ดินที่ได้รับพระราชทาน ที่นาของตระกูล ที่ดินที่บุกเบิกขึ้นใหม่ที่ดินสองประเภทหลังนี้ต้องเสียภาษีให้กับราชสำนัก

เมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ. 1884-1945 ระบบการถือครองที่ดินก็เปลี่ยนแปลงไปสู่การควบคุมดูแลของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส โดยมโนนโยบายให้เอกชนมีสิทธิถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมและเก็บภาษี นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนสัญชาติฝรั่งเศสลงทุนทำการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “นิคมเกษตรกรรม”

เมื่อสิ้นสุดการปกครองของฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1945 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือได้ดำเนินการดังนี้

วันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 ประกาศลดค่าเช่าที่นาลง 25%

วันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ประกาศลดค่าเช่าที่นาลง 20%

วันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1948 กำหนดนโยบายการปฏิรูปที่ดิน ดังนี้

(1) ลดค่าเช่านาลง 25%

(2) ยกเลิกการเสียค่าเช่าอื่นๆ จากการเช่านา เช่น ค่าลงเกี่ยวข้าว

(3) นำที่นาของนายทุนหรือเจ้าของที่ดิน มาแจกจ่ายให้กับชาวนายากจน

วันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1953 สภาแห่งชาติรับรองกฎหมายปฏิรูปที่ดิน

วันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1953 ประธานาธิบดี Ho Chi Min ได้ลงนามรับรองกฎหมายปฏิรูปที่ดิน

โดยเนื้อหาของกฎหมายประกอบด้วยประเด็นสำคัญๆ ดังนี้ (1) การยึดทรัพย์สินของพวกฝรั่งเศส พวกมหาอำนาจผู้รุกรานชาติอื่น พวกเจ้าที่ดินที่ผูกฟ้ฝรั่งเศสพวกฝ่ายตรงข้าม และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในระบอบเก่าที่เอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการยึดที่ดินที่มีลักษณะเป็นนารวม เช่น ที่นาของตระกูล และที่นาของศาสนาต่างๆ (2) เมื่อยึดทรัพย์สินมาได้แล้วให้ทำการจัดสรรให้ชาวนาที่ไม่มีที่นาหรือมีที่นาลน้อย และกลุ่มคนยากจนอื่นๆ ในชนบท รวมทั้งให้จัดสรรที่ดินบางส่วนให้กับศาสนาต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อการประกอบกิจกรรมทางศาสนา ส่วนกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของผู้ที่ได้รับการจัดสรร ซึ่งสามารถแบ่งให้ลูกหลาน จำนอง ขาย หรือให้ได้ (3) ให้จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินระดับชาติ ภาค และจังหวัด ทำหน้าที่กำกับดูแลและ ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ส่วนในระดับตำบลให้ชุมชนตัวแทนชาวนาของตำบล และให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรประจำตำบลเป็นผู้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดิน สำหรับการจัดกลุ่มชนชั้น ต้องเป็นไปตามข้อบังคับตามที่รัฐบาลกำหนด และต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด (4) พื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายครอบคลุมทั้งประเทศ สำหรับพื้นที่ปลดปล่อยให้ทำการปฏิรูปก่อน ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่พร้อมให้ปฏิรูปทีหลัง ซึ่งเป้าหมายหลักของกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อล้มล้างกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของพวกฝรั่งเศส พวกมหาอำนาจผู้รุกรานชาติอื่นๆ และพวกชนชั้นเจ้าที่ดินเวียดนามในระบอบศักดินาอันจะนำมาซึ่งกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินของชาวนา

แนวทางสำคัญในการยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินชั้นแรกก็คือการจำแนกกลุ่มชนชั้นออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) เจ้าที่ดิน (2) ชาวนาร่ำรวย (3) ชาวนาระดับกลาง (4) ชาวนายากจน และ (5) ชาวนาไร้ที่ดิน

รัฐได้ยึดที่ดินจาก เจ้าที่ดิน ชาวนาร่ำรวย และกลุ่มชาวนาระดับกลาง มาจัดให้กับชาวนายากจน และชาวนาไร้ที่ดิน โดยการกล่าวโทษ มีรายงานว่าผู้เสียชีวิตจำนวนมากในการดำเนินการดังกล่าว (Wikipedia, 2015C: 1) จนต้องยกเลิกการปฏิรูปที่ดินใน ค.ศ. 1956 ศิลปกิจ ตีพิมพ์ (2556: 53) ได้สรุปไว้ว่า “เป้าหมายสำคัญของการดำเนินนโยบายการปฏิรูปที่ดินของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ไม่เพียงแต่ทำให้ชาวนายากจนและชาวนาไร้ที่ดิน สามารถมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องการรื้อถอนโครงสร้างสังคมแบบศักดินาที่ผูกขาด การปกครองเวียดนามมาอย่างยาวนาน ดังนั้นชาวนายากจนและชาวนาไร้ที่ดินทำกิน คือกลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์สูงสุด แต่สำหรับครอบครัวของผู้ถูกปราบปรามให้เป็น “เจ้าที่ดิน” อย่างไม่ยุติธรรมนั้น พวกเขา คือกลุ่มคนที่ตกเป็นเหยื่อของนโยบายดังกล่าว”

3.4 การปฏิรูปที่ดินในประเทศเวียดนามใต้

เมื่อสิ้นสุดการปกครองของฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2497 เวียดนามได้แบ่งแยกออกเป็นสองประเทศ คือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ทั้งสองประเทศต่างก็มีการดำเนินโครงการปฏิรูปที่ดิน

กรณีเวียดนามได้นั้นได้มีการดำเนินการปฏิรูปที่ดินมาตามลำดับ ดังนี้

มาตรการระยะที่ 1 : การควบคุมค่าเช่า

วันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498) ได้ประกาศใช้กฎหมายที่ 2 กำหนดให้มีการควบคุมค่าเช่า คือ ค่าเช่าจะไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 และไม่สูงกว่าร้อยละ 25 ของรายได้จากพืชผลที่เก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นการคุ้มครองทั้งสิทธิของเจ้าของที่ดินและของผู้เช่า

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1955 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายที่ 28 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 1956 บังคับให้เจ้าของที่ดินไปทำการเพาะปลูกในที่ดินซึ่งได้ทิ้งไว้ในระหว่างสงคราม ถ้าเจ้าของที่ดินไม่สามารถจะไปทำการเพาะปลูกได้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะให้เกษตรกรในท้องถิ่นนั้นทำประโยชน์ในที่ดินแทน ค่าเช่าที่ดินในปีแรกไม่ต้องเสีย ค่าเช่าปีที่ 2 จะเสียให้กึ่งหนึ่ง และปีที่ 3 จะให้ 3 ใน 4 ผลการดำเนินการในระยะที่ 2 นี้ ทำให้ผลผลิตในไร่นาเพิ่มขึ้นเป็นอันมากและมีข้าวเหลือใช้ในท้องที่ และสามารถส่งไปขายต่างประเทศได้ ในระยะนั้นการปฏิรูปที่ดินมีความมุ่งหมายจะให้มีการใช้ที่ดินในชนบทหลังจากที่ได้ผ่านพ้นภาวะสงครามมาแล้ว วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินก็เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

มาตรการระยะที่ 2 การจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

วันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ. 1956 มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับที่ 57 ตามกฎหมายนี้ เจ้าของที่ดินจะมีกรรมสิทธิ์ได้ไม่เกิน 100 เฮกแตร์ ในจำนวนนี้จะต้องทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง 30 เฮกแตร์ นอกนั้นต้องให้เช่า ที่ดินที่ถูกเวนคืนได้ขายให้แก่ผู้เช่าซึ่งต้องชำระค่าที่ดิน โดยการผ่อนส่งในระยะเวลา 10 ปี เจ้าของที่ดินซึ่งถูกเวนคืนจะได้รับเงินค่าเวนคืนชดเชยเป็นเงินสดร้อยละ 10 ของราคาที่ดิน ส่วนที่เหลือรัฐบาลชำระให้เป็นพันธบัตรไถ่ถอน อายุ 12 ปี มีดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ในระยะนี้รัฐบาลได้นำที่ดินซึ่งเป็นของชาวฝรั่งเศสตามข้อตกลงเมื่อวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 1958 มาจัดขายให้แก่เกษตรกรด้วย (อดุล นิยมวิภาต, 2515: 62-63)

ค.ศ. 1968 ได้มีการจัดตั้ง “กระทรวงการปฏิรูปที่ดินการเกษตรและการประมง (Ministry of Land Reform Agriculture and Forestry)

วันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) ได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูก (Land to the Tiller Law)

มาตรการระยะที่ 3 คือ การจัดหาที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูกและกำจัดระบบการเช่าที่ดินในชนบท

ตามกฎหมายว่าด้วยที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูกนั้น ได้มีข้อกำหนดที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ให้กรรมสิทธิ์ที่ดินแก่พลเมืองที่ทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง เพื่อให้ได้เป็นกรรมสิทธิ์และได้รับผลประโยชน์จากที่ดินนั้น ดังนั้น จึงเป็นผลให้มีการเลิกล้มระบบการเช่าที่ดิน ในภาคใต้เกษตรกรได้รับแบ่งที่ดิน 3 เฮกตาร์ และในภาคกลางแบ่งให้ 1 เฮกตาร์
2. ที่ดินแบ่งให้แก่เกษตรกรโดยไม่คิดราคาที่ดิน คือ ที่นาหรือที่ไร่ที่เจ้าของไม่ได้เพาะปลูกเอง ทั้งนี้ไม่รวมที่ดินที่เจ้าของทำประโยชน์ในการเพาะปลูกด้วยตนเอง 15 เฮกตาร์ และสำหรับฝั่งศพทุกครอบครัวๆ ละ 5 เฮกตาร์
3. การจัดลำดับสิทธิที่จะได้จัดสรรที่ดินมีดังนี้
 - 3.1 เกษตรกรที่ทำไร่นานาในที่ดินนั้นอยู่แล้ว
 - 3.2 ทหารผู้ทุพพลภาพ

3.3 บิดามารดา หญิงหม้าย หรือบุตรหลานของทหารผู้ถึงแก่กรรมในสงคราม

3.4 ทหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ เมื่อครบเกษียณอายุ หรือไม่ทำงานต่อไป ถ้าหากได้ยื่นคำขอรับการจัดสรรที่ดิน เพื่อทำการเพาะปลูกเอง

3.5 ทหาร ข้าราชการ และคนงาน ซึ่งทั้งที่ทำการเพาะปลูกไปเนื่องจากสงคราม ถ้าหากขอรับการจัดสรรให้ครอบครัวเข้าทำการเพาะปลูกโดยตรง

3.6 กรรมกรทำไร่ทำนา ถ้าได้ยื่นคำขอรับจัดสรรที่ดิน เพื่อทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง

เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าชดเชยที่ดินซึ่งถูกเวนคืน อัตราค่าชดเชยเท่ากับ 2 เท่าครึ่งของรายได้จากผลผลิตข้าวที่ได้ในปีหนึ่ง ทั้งนี้ โดยให้เฉลี่ยรายได้ในระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าชดเชยเป็นเงินสดร้อยละ 20 ของราคาที่ดิน ส่วนที่เหลือจะได้รับพันธบัตรรัฐบาล กำหนดไถ่ถอน 8 ปี มีดอกเบี้ยยร้อยละ 10

กฎหมายได้บังคับให้เจ้าของที่ดินและเกษตรกรทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง หากเกษตรกรผู้ใดไม่ทำการเพาะปลูกในที่ดินซึ่งแบ่งให้ จะต้องถูกเรียกที่ดินคืนเพื่อนำไปจัดสรรให้แก่ผู้อื่นต่อไป

วันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ. 1970 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 072 วางบทบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูกและการปฏิบัติการตามโครงการนี้ ได้เริ่มมาแต่กลางปี 1970 กระทรวงการปฏิรูปที่ดินฯ ได้วางโครงการดำเนินงานนี้ไว้ 3 ปี คือ 1970-1972

ในขณะที่ดำเนินการแบ่งที่ดิน ทางรัฐบาลก็ได้ทำการจ่ายค่าชดเชยที่ดินพร้อมกันไป คณะกรรมการกลางชดเชยที่ดินได้วางกฎเกี่ยวกับการชดเชยค่าที่ดิน โดยได้กำหนดราคาข้าวสำหรับจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลอันจำเป็นในการที่จะกำหนดอัตราค่าชดเชย อัตราเหล่านี้ได้กำหนดโดยดัชนีผลิตภาพของที่ดิน (Index of Land Productivity) ซึ่งคณะกรรมการจัดสรรที่ดินประจำท้องที่ (Country Land Distribution Committee) ได้คำนวณขึ้นโดยมีผู้แทนของเจ้าของที่ดินร่วมด้วย ผลของผลิตภาพที่ดินที่ออกมาจะได้ออกประกาศไว้ 15 วัน เพื่อให้มีการคัดค้านได้ เมื่ออัตราค่าชดเชยที่ดินได้เสนอมายังคณะกรรมการกลางชดเชยที่ดิน เพื่อพิจารณาตรวจสอบและอนุมัติแล้ว เช็กและพันธบัตรจะได้ออกไปให้เจ้าของที่ดินภายใน 2 สัปดาห์ (อดุล นิยมวิภาติ, 2515: 62-69)

การปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้ซึ่งเป็นการจัดที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ราษฎร ผู้ประกอบการเพาะปลูก ได้ก่อให้เกิดผลดีหลายประการกล่าวคือ

ในด้านสังคม กฎหมายฉบับนี้ยังผลให้มีการจำกัดระบบการเช่าที่ดินในชนบท จึงไม่มีความรุนแรงในเรื่องขั้นวรรณะระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าต่อไป เมื่อได้เป็นเจ้าของที่ดินและมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างคนชั้นกลาง ก็จะใช้ชีวิตอย่างราบรื่นสงบสุข เพื่อทำให้เกิดความมั่นคงและปลอดภัยในชนบท

ในด้านการเมือง นโยบายให้ที่ดินแก่ผู้ทำการเพาะปลูก เป็นกำลังทางตรงในทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ ในอันจะต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ เพราะว่าคอมมิวนิสต์ได้ถือโอกาสใช้ความไม่ทัดเทียมกันในการถือครองที่ดินเป็นการยุยงและปลุกปั่นประชาชนให้โค่นล้มรัฐบาล

ในปี 2516 ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา ได้มีหนังสือแสดงความยินดีต่อโครงการปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้ (Nixon, 1973: 1) แต่เมื่อสงครามเวียดนามสงบลง ในปี 2516 โครงการปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้ก็ได้ยุติลง

3.5 กฎหมายที่ดิน (Law on Land)

ภายหลังการรวมประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เข้าด้วยกันและจัดตั้ง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแล้ว แล้วได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ดิน (Law on Land) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กฎหมายที่ดินของสาธารณสังคมนิยมเวียดนาม ฉบับแรกซึ่งประกาศใช้ในเดือนมกราคม 2531 ได้ให้คำจำกัดความว่า “ที่ดินเป็นทรัพย์สินของประชาชนทั่วประเทศแต่ควบคุมโดยรัฐ และให้สิทธิทางกฎหมายแก่ผู้ใช้ที่จะครอบครองอาคารและผลประโยชน์ที่ลงทุนไปในที่นั้น” ผู้ใช้ที่ดินรวมทั้งสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลจึงได้รับเพียงแต่สิทธิในที่ดินเท่านั้นแต่ไม่สามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้ โดยรัฐกำหนดระยะเวลาการใช้ที่ดินนั้นให้ และผู้ใช้อาจปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐและคำแนะนำของรัฐเพื่อได้มีการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ได้ห้ามมิให้ปล่อยพื้นที่เกษตรกรรมให้ว่างเปล่า รวมทั้งห้ามการทำลายและเผาป่าด้วย

กฎหมายที่ดินได้กำหนดองค์ประกอบของการจัดการที่ดินหลายประการ ได้แก่ ความจำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจรังวัด จัดทำแผนการใช้ที่ดินและทะเบียนที่ดิน แผนการใช้ที่ดินนั้นมี 3 ระดับ คือ

แผนการใช้ที่ดินระดับชาติ กำหนดโดย สมัชชาแห่งชาติ (National Assembly)

แผนการใช้ที่ดินระดับจังหวัด กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี

แผนการใช้ที่ดินในระดับอำเภอและหมู่บ้าน กำหนดโดยกรรมการประชาชน

กฎหมายที่ดินฉบับแรกนี้ได้จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. พื้นที่เกษตรกรรม
2. พื้นที่ป่าไม้
3. ที่อยู่อาศัย
4. ที่ดินเพื่อกิจการพิเศษ
5. ที่ดินที่ยังไม่ได้กำหนดการใช้ประโยชน์ และยังไม่จัดให้แก่ผู้ใด

ต่อมาได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ดินฉบับที่ 2 ในเดือนกรกฎาคม 2536 นอกจากจะควบบทบัญญัติตามกฎหมายฉบับแรกไว้แล้ว ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญหลายประการ เช่น

1. รัฐยอมรับสิทธิการใช้ที่ดินตามประเพณีดั้งเดิมโดยยินยอมให้มีการออกเอกสารรับรองการใช้ที่ดินให้แก่ผู้ใช้ที่ดินมาอย่างต่อเนื่องโดยคณะกรรมการประชาชน

2. ผู้ใช้ที่ดินมีสิทธิ 5 ประการ คือ (1) แลกเปลี่ยน (2) โอน (3) ให้เช่า

(4) ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม และ (5) จำนองสิทธิในการใช้ที่ดิน

3. ผู้ใช้ที่ดินได้รับอนุญาตให้มีสิทธิเพิ่มเติมนอกเหนือจาก 5 ประการนี้แล้วจะได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากรัฐในการปรับปรุงที่ดิน ผลประโยชน์จากโครงการสาธารณะในการป้องกันที่ดิน ผลประโยชน์จากการลงทุนลงแรงของตนเองและได้รับการป้องกันที่ดินจากการละเมิดสิทธิในที่ดินนั้น

4. ผู้ใช้ที่ดินต้องรับผิดชอบในการป้องกัน ปรับปรุงมิให้ที่ดินเสื่อมโทรม รวมทั้งร่วมกระบวนการสำรวจรังวัด จ่ายภาษีและค่าบริการต่างๆ และปฏิบัติตามข้อบังคับต่างๆ ตามกฎหมาย

5. รัฐกำหนดระยะเวลาและเนื้อที่ของที่ดินที่จะจัดให้ โดยเพื่อการเกษตรมีระยะเวลา 20 ปี และ 50 ปีสำหรับการปลูกป่า

6. ที่ดินมีมูลค่าทางการเงิน เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีและประเมินราคาทรัพย์สิน (Socialist Republic of Vietnam , 2003)

ภายใต้อำนาจแห่งบทบัญญัติตามกฎหมายฉบับนี้ คณะรัฐมนตรีได้ออกกฎีกา 2 ฉบับ คือ

(1) กฎีกา ฉบับที่ 64/CP เรื่องการจัดที่ดินเพื่อการเกษตร ในเดือน กันยายน ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) และ

(2) กฎีกาฉบับที่ 02/CP เรื่องการจัดที่ดินป่าไม้ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1994 (พ.ศ.2537)

3.6 การจัดที่ดินเพื่อการเกษตร

การจัดที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นไปตามกฎีกา ฉบับที่ 64/CP โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.6.1 ข้อกำหนดในกฎีกา

(1) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนอกจากที่ดินที่จัดให้องค์การหรือที่ดินที่ต้องใช้เพื่อสาธารณประโยชน์แล้วให้จัดให้แก่ครัวเรือนหรือปัจเจกใช้เพื่อการเกษตรในระยะยาว

(2) ที่ดินเพื่อการเกษตรประกอบด้วยที่ดินที่ปลูกพืชล้มลุกพืชยืนต้น และการเลี้ยงสัตว์น้ำ

(3) ผู้ใช้ที่ดินต้องใช้ที่ดินตามวัตถุประสงค์ มีการป้องกันปรับปรุงและใช้อย่างรักษาคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

(4) ผู้ใช้ที่ดินจะได้รับเอกสารสิทธิในการใช้ที่ดินเป็นการถาวรที่ออกโดยคณะกรรมการระดับอำเภอ ระดับเมือง และระดับจังหวัด ซึ่งขึ้นอยู่กับคำร้องของคณะกรรมการประชาชนของคอมมูนทั้งในชนบทและในเมือง

(5) มีการกำหนดให้ใช้ที่ดินเป็นเวลา 20 ปี สำหรับพืชล้มลุกและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และ 50 ปี สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น

(6) ขนาดพื้นที่ที่จัดให้มีขนาด 3 เฮกเตอร์ (18.75 ไร่) ต่อครัวเรือน หากปลูกพืชล้มลุกสำหรับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และมีขนาด 2 เฮกเตอร์ (12.5 ไร่) ในจังหวัดอื่นๆ ส่วนการปลูกไม้ยืนต้นจัดให้ 10 เฮกเตอร์ (62.5 ไร่) ต่อครัวเรือน สำหรับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและ 30 เฮกเตอร์ (187.5 ไร่) ในพื้นที่อื่นๆ สำหรับขนาดของที่ดินที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ และที่ดินที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

(7) ที่ดินจะจัดให้แก่บุคคลที่มีถิ่นฐานในท้องถิ่นนั้นๆ หรือเคยรับราชการทหาร

(8) ที่ดินอาจจัดให้แก่บุคคลในท้องถิ่นอื่นขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการประชาชนในท้องถิ่นที่จะต้องควบคุมจำนวนที่ดินที่นำมาจัดให้กับประชาชน

3.6.2 ผลประโยชน์จากกฎีกา 64/CD จะเกิดกับตัวเกษตรกรและภาครัฐดังนี้

ผลประโยชน์ต่อเกษตรกร

- (1) ปรับปรุงการใช้ที่ดิน
- (2) ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งทุนและแรงงาน
- (3) มีความเต็มใจที่จะป้องกันพื้นที่เปราะบาง
- (4) พื้นที่การผลิตมีผลผลิตสูงขึ้น
- (5) มีโอกาสปรับปรุงรายได้ให้สูงขึ้น

ผลประโยชน์ของรัฐ

- (1) ป้องกันทรัพยากรของชาติในระยะยาว
- (2) มีการใช้ที่ดินที่ยั่งยืนโดยการปรับปรุงคุณภาพของดิน.
- (3) ปรับปรุงคุณภาพชีวิตในพื้นที่ภูเขา
- (4) ลดการจัดการที่ดินของรัฐลง
- (5) เน้นภารกิจของรัฐตามกรอบของกฎหมาย ระเบียบ บริหาร จัดการ ป้องกัน และ ส่งเสริม

หน่วยงานของรัฐจะต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่นว่า แผนการใช้ที่ดินที่เสนอนั้นต้องใช้เทคโนโลยี มีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและมีความเป็นไปได้ทางสังคมที่จะให้เกิดผลทางเศรษฐกิจที่มุ่งหวัง ซึ่งต้องการ

(1) เมื่อเกษตรกรเชื่อมั่นและยอมรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เขาจะได้รับ เอกสารสิทธิการใช้ที่ดิน (สมุดสีแดง)

(2) เกษตรกรจะต้องหาหนทางเข้าสู่ (1) ทรัพยากร ได้แก่ เงินทุน ปัจจัยการผลิต และ แรงงาน (2) การบริการ ได้แก่ การส่งเสริม การป้องกัน การบริหารจัดการที่ดิน และกฎหมาย รวมทั้ง

(3) ตลาดเพื่อให้เกิดความสำเร็จในระบบที่มีที่มาของรายได้ในระยะยาว

การจัดที่ดินเพื่อการเกษตรของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่กล่าวมานี้เป็นไปในลักษณะการ “มอบเอกสารสิทธิการใช้ที่ดิน” มากกว่าการจัดที่ดินให้กับผู้ไร้ที่ดินทำกินในประเทศอื่นๆ

3.7 การจัดที่ดินป่าไม้

ป่าไม้ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีเนื้อที่ทั้งหมด 84,467,750 ไร่ จำแนกเป็น (1) ป่าเพื่อ กิจการเฉพาะ เพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติ ไม่ให้มีการทำลายโดยเด็ดขาดมีเนื้อที่ 12,568,750 ไร่ หรือ ร้อยละ 15 ของเนื้อที่ป่าไม้ (2) ป่าป้องกัน ที่สงวนหวงห้ามเป็นต้นน้ำลำธาร มีการใช้ได้บางกิจกรรม มีเนื้อ ที่ 29,031,250 ไร่ หรือร้อยละ 34 ของเนื้อที่ป่าไม้ และป่าเพื่อการผลิต สำหรับการผลิตไม้ซุงและ ผลิตภัณฑ์อื่นๆ 41,731,250 ไร่ หรือร้อยละ 50 ของเนื้อที่ป่าไม้ และไม่ได้จำแนกประเภทอีก 1,137,500 ไร่ หรือร้อยละ 1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

การจัดที่ดินป่าไม้ดำเนินการตามกฎหมาย ฉบับที่ 02/CP โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระราชกฤษฎีกาหมายเลข 02 ได้ประกาศใช้ในปี 1994 (พ.ศ. 2537) เพื่อให้มีการจัดที่ดินในระยะ ยาวในพื้นที่ป่าไม้แก่เกษตรกรเป็นรายครัวเรือน (ภาษาเวียดนามเรียก giao) ที่ดินที่แจกจ่ายให้กับครัวเรือนส่วน ใหญ่เป็นป่าที่สมบูรณ์ ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติจริงจะเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่มีไม้มูลค่าต่ำ (To, 2007)

ต่อมา กฤษฎีกาหมายเลข 01 ที่ประกาศใช้ในปี 1995 (พ.ศ.2538) อนุญาตให้มีการให้เช่าพื้นที่ป่า ประเภทกิจการเฉพาะและป่าป้องกันได้บางส่วน (ภาษาเวียดนามเรียกว่า Khoan) แก่รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE)* หรือ คณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MB)* โดยการทำสัญญา ต่อมาหน่วยงานทั้งสองแห่งนี้จะทำ สัญญากับครัวเรือนเกษตรกรอีกทอดหนึ่งให้ทำการป้องกันป่าและปลูกป่าประชาชนท้องถิ่นที่เซ็นสัญญากับ รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) และ MB จะได้รับค่าจ้างในการป้องกันป่าและปลูกป่าจากรัฐวิสาหกิจด้าน ป่าไม้ (SFE) และคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MB) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 และ 3

* SFE : State Forest Enterprises

MB : Management Board

ตารางที่ 1 ประเภทของป่าไม้ในเวียดนาม

ลำดับ ที่	ประเภทของป่าไม้	วัตถุประสงค์	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ร้อยละ	ที่มาของป่าไม้	
					ป่าธรรมชาติ	ป่าปลูก
1	ป่าเพื่อกิจการเฉพาะ	รักษาสมดุลของธรรมชาติไม่มี การทำลายโดยเด็ดขาด	2,001,000 (12,568,750 ไร่)	15	1,931,000 (12,068,750 ไร่)	80,000 (500,000 ไร่)
2	ป่าป้องกัน	สงวนหวงห้าม ต้นน้ำลำธารมี การใช้ได้บางกิจกรรม	4,645,000 (29,031,250 ไร่)	34	4,019,000 (25,118,750 ไร่)	626,000 (3,912,500 ไร่)
3	ป่าเพื่อการผลิต	สำหรับการผลิตไม้ซุงและ ผลิตภัณฑ์อื่นๆ	6,677,000 (41,731,250 ไร่)	50	4,293,000 (26,831,250 ไร่)	2,384,000 (14,900,000 ไร่)
4	ไม่ได้จำแนกประเภท	-	182,000 (1,137,500 ไร่)	1	-	-
5	รวมพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด		13,515,000 (84,468,750 ไร่)	100	10,243,000 (64,018,750 ไร่)	3,090,000 (19,312,500 ไร่)
6	พื้นที่รกร้างว่างเปล่า สำหรับปลูกป่า	-	2,500,000 (15,625,000 ไร่)	-	-	-
7	เนื้อที่ทั้งประเทศ		33,096,000 (206,850,000 ไร่)	-	-	-

ที่มา : MARD, (2012) อ้างถึงโดย Phuc et.al (2013: 2)
จากตารางนี้จะมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40.84 ของเนื้อที่ประเทศ

ตารางที่ 2 การจัดการป่าไม้โดยกลุ่มต่างๆ

กลุ่มผู้ใช้พื้นที่ป่า	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ร้อยละ
คณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MBs)	4,522,000 (28,262,500 ไร่)	33
รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้	1,972,000 (12,325,000 ไร่)	15
องค์กรเศรษฐกิจอื่นๆ	143,000 (893,750 ไร่)	1
กองทัพบก	265,000 (1,656,250 ไร่)	2
ครัวเรือน	3,510,000 (21,937,500 ไร่)	26
ชุมชน	299,000 (1,868,750 ไร่)	2
องค์กรอื่นๆ	701,000 (4,381,250 ไร่)	5
กรรมการคอมมูน	2,103,000 (13,143,750 ไร่)	16
รวม	13,515,000 (84,468,750 ไร่)	100

ที่มา : MARD (2012) อ้างถึงโดย Phuc et.al (2013: 3)
ใช้ตัวเลขเต็ม (round figures)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบลักษณะของ Giao และ Khoan ของพื้นที่ป่าไม้

คุณสมบัติ	ป่าป้องกัน	ป่าเพื่อกิจการเฉพาะ ป่าป้องกัน
คุณภาพของที่ดินที่มอบให้ครัวเรือน	-พื้นที่ที่กว้างว่างเปล่าเป็นส่วนใหญ่ -พื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติหรือป่าปลูกที่มีไม้แต่มีมูลค่าต่ำ	-ที่ดินที่ไม่มีไม้ค่า -ที่ดินที่กว้างว่างเปล่าที่กำหนดให้ปลูกป่า
รูปแบบการอนุญาตให้ใช้ที่ดิน	จัดที่ดินให้ (Giao)	ทำสัญญาเช่า (Khoan)
ขอบเขตของสิทธิการให้แก่ผู้รับที่ดิน	มีสิทธิการใช้ 5 ประการ คือ (1) แลกเปลี่ยน (2) โอน (3) ตกทอดแก่ทายาท (4) จำนอง (5) ให้เช่าในระยะยาว	เฉพาะในป่าป้องกัน และ/หรือ สัญญาปลูกป่าโดยปกติจะมีพื้นที่จำกัดมาก
ระยะเวลาของสิทธิ	50 ปี	ระบุในสัญญา
ผู้รับผิดชอบ	ครัวเรือน	รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ คณะกรรมการจัดการป่าไม้
ระดับของข้อบังคับตามกฎหมาย ในการใช้ที่ดินและทรัพยากรป่าไม้	ค่อนข้างต่ำ	สูงถึงสูงมาก
ผู้อนุญาตในการใช้และการตัดฟันไม้	คณะกรรมการชุมชนและระดับอำเภอ	รัฐบาลกลาง

ที่มา : สรุปรจากพระราชบัญญัติป้องกันและพัฒนาป่าไม้ พ.ศ. 2547

การดำเนินการโครงการจัดที่ดินป่าไม้ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายอื่นๆ อีกเช่น กฎหมายหมายเลข 181 ที่ประกาศใช้ในปี 2004 (พ.ศ.2547) กฎหมายหมายเลข 135 ที่ประกาศใช้ในปี 2005 (พ.ศ. 2548) และกฎหมายหมายเลข 23 ที่ประกาศใช้ในปี 2006 (พ.ศ.2549) จากมุมมองในทางลึกของรัฐบาล การตัดสินใจในการจัดที่ดินป่าไม้พร้อมกับให้สิทธิแก่ครัวเรือนเป็นรายๆ ได้มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ จำนวนมากในการจัดการป่าไม้ในต้นทศวรรษที่ 1980 เช่น การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ คุณภาพของป่าไม้ ความยากจนในชนบท และการใช้ที่ดินที่ไม่ยั่งยืน ในความเห็นนี้คณะกรรมการจัดที่ดินป่าไม้ (FLA)* ได้เปลี่ยนแนวคิดโดยนำข้อตกลงของเกษตรกรแต่ละรายมาใช้ในการจัดการพื้นที่ป่าได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

โดยแนวคิดดังกล่าวนี้ไปสู่การป้องกันป่าไม้เพิ่มขึ้นและจูงใจครัวเรือนเกษตรกรในการลงทุนปลูกป่าเป็นผลให้คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้ประชาชนเลิกการทำไร่เลื่อนลอยซึ่งรัฐบาลมีความเห็นว่าเป็นการใช้ที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ และยอมรับในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรที่ถาวรเพื่อคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นดีขึ้น คนเหล่านี้ก็จะมีสิ่งจูงใจ ที่จะลงทุนในการพัฒนาที่ดินและความตั้งใจในการปกป้องป่าไม้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตามขอบเขตของสิทธิในการใช้ที่ดินที่ควบคู่ไปกับการจัดที่ดินในป่าประเภทต่างๆ คือ ป่าเพื่อกิจการพิเศษ ป่าป้องกันและป่าเพื่อการผลิต มีความแตกต่างกัน รวมทั้งสิทธิของกลุ่มผู้ใช้ที่ดินป่าไม้ในป่าชนิดเดียวกันก็มีความแตกต่างกันด้วยสถานการณ์การดำเนินงาน (ตารางที่ 4) รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) ได้ดำเนินการในพื้นที่หลายจังหวัดของประเทศในพื้นที่ดอน (upland) ถึงเดือนธันวาคม 2547 ได้มีการออกเอกสารสิทธิประมาณ 1.8 ล้านฉบับ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรับรองการถือครองของผู้ได้รับการจัดที่ดิน ครอบคลุมเนื้อที่ 8,840,000 เฮกตาร์ (55,268,750) หรือร้อยละ 64.4 ของเนื้อที่เป้าหมายที่จะมอบเอกสารสิทธิทำกินให้ เอกสารสิทธิส่วนใหญ่ได้มอบให้กับครัวเรือน ส่วนน้อยที่มอบให้กับองค์กรถึงแม้ว่าจะได้รับพื้นที่ขนาดใหญ่กว่าก็ตามโดยเฉลี่ยขนาดของที่ดินที่มอบให้แก่ครัวเรือนมีขนาด 3 เฮกตาร์ (18.75 ไร่) ขณะที่ที่ดินที่มอบให้แก่องค์กรมีขนาด 930 เฮกตาร์ (5,812.5 ไร่)

* FLA : Forest Land Allocation

ทั้งๆ ที่รัฐมีข้อตกลงที่จะออกเอกสารสิทธิ์ให้เร็วที่สุด แต่ FLA ดำเนินการได้ช้ามาก ข้อมูลจากรัฐแสดงให้เห็นว่าระหว่างปี 2551-2552 ที่ดินที่จัดให้ หรือให้เช่าแก่ผู้ใช้ที่ดินกลุ่มต่างๆ เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.2 หรือ 134,000 เฮกเตอร์ (837,500 ไร่) การเปลี่ยนแปลงที่สูงประมาณร้อยละ 10 เกิดขึ้นในพื้นที่ของเกษตรกรรายครัวเรือน แต่ในพื้นที่ที่จัดการโดยองค์การทางเศรษฐกิจ เช่น SFE ลดลงร้อยละ 16 เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นการโอนพื้นที่ป่าไม้ที่จัดการอย่างไม่มีประสิทธิภาพไปสู่กลุ่มผู้ใช้ที่ดินกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกรท้องถิ่น

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่ารัฐได้อนุญาตให้ใช้ป่าประเภทต่างๆ แก่ผู้ใช้ที่ดินกลุ่มต่างๆ ป่าเพื่อกิจการเฉพาะ ป่าป้องกันและป่าธรรมชาติในส่วนของป่าเพื่อการผลิต ซึ่งจัดการโดย องค์การภาครัฐแต่ไม่มอบให้กับครัวเรือนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากองค์การภาครัฐมีขีดความสามารถจำกัด และเป็นไปตามนโยบายของรัฐ กฎฎีกาหมายเลข 01 คณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MB) และรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) หลายแห่ง จึงได้ทำสัญญากับครัวเรือนเกษตรกรให้ป้องกันป่า โดยปกติสัญญาเป็นเวลา 1 ปีเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน หน่วยงานเหล่านี้จะจ่ายค่าจ้างในการป้องกันป่าแก่ครัวเรือนเกษตรกร

พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 86 ภายใต้การทำสัญญาคือป่าป้องกันอีกร้อยละ 14 คือ พื้นที่ป่าไม้เพื่อกิจการเฉพาะและป่าเพื่อการผลิตถึงแม้ว่าป่าทั้งสองประเภทนี้มีมากถึงร้อยละ 65 ก็ตาม สัญญาจ้าง 1 ปีที่ให้ครัวเรือนเกษตรกรไม่เป็นหลักประกันที่เพียงพอแก่ครัวเรือนเกษตรกรท้องถิ่น จึงเป็นเหตุให้เป็นการจำกัดในความร่วมมือต่อการป้องกันป่าไม้ธรรมชาติที่เหลือ ในทางตรงกันข้ามอาจจะเป็นเพราะรัฐยังไม่ให้ความเชื่อมั่นต่อศักยภาพที่จะป้องกันป่าไม้ต่อครัวเรือนและชุมชน

ตารางที่ 4 ขอบเขตของสิทธิในการใช้ที่ดินป่าไม้ที่ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในฐานะผู้รับการจัดที่ดิน

ประเภทของสิทธิการใช้	ป่าป้องกัน (Khoan)	ป่าเพื่อกิจกรรมพิเศษ (Khoan)	ป่าเพื่อการผลิต (giao)	
			ป่าธรรมชาติ	ป่าปลูก
การแลกเปลี่ยน	มีข้อจำกัด ให้ทำได้เฉพาะระหว่างครัวเรือนเป็นรายๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน	มีข้อจำกัด ให้ทำได้เฉพาะระหว่างครัวเรือนเป็นรายๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน	มีข้อจำกัด ให้ทำได้เฉพาะระหว่างครัวเรือนเป็นรายๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน	มีข้อจำกัด ให้ทำได้เฉพาะระหว่างครัวเรือนเป็นรายๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน
การโอนสิทธิ	มีข้อจำกัด ทำได้เฉพาะการโอนสัญญาที่ทำไว้เดิมมิใช่การโอนที่ดินป่าไม้	มีข้อจำกัด ทำได้โดยการโอนสัญญาที่ทำไว้เดิม มิใช่การโอนที่ดินป่าไม้	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต
การตกทอดแก่ทายาท	มีข้อจำกัด ทำได้เฉพาะการตกทอดของสัญญาในป่าป้องกัน โดยการอนุญาตของ MB*	มีข้อจำกัด ทำได้เฉพาะสัญญาที่อนุญาตโดย MB*	อนุญาต	อนุญาต
จำนอง	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ได้เฉพาะปริมาณไม้ที่จะเพิ่มขึ้น	ไม่อนุญาต
การเช่า	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ได้ไม่เกิน 3 ปี
การใช้ (ตัดฟันออก)	ตัดได้ตามที่กำหนด	ไม่อนุญาต	ตัดได้ตามที่กำหนด เงื่อนไขน้อยกว่าป่าป้องกัน	อนุญาต
การจัดการ	มีข้อจำกัด กำหนดวิธีดำเนินการโดย MB*	มีข้อจำกัด กำหนดวิธีดำเนินการโดย MB*	มีข้อจำกัด กำหนดวิธีดำเนินการโดย MB*	มีข้อจำกัด ถ้าการปลูกป่านั้นใช้งบประมาณของรัฐ
รายได้เพิ่ม	มีข้อจำกัด	มีข้อจำกัด	อนุญาต	อนุญาต
การให้เอกสารสิทธิ	มีข้อจำกัด	มีข้อจำกัด	มีข้อจำกัด	อนุญาต
การขาย	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต
การบริจาค	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต
ค่าประกันการลงทุน	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	เฉพาะมูลค่าของเนื้อไม้ที่เพิ่มขึ้น	ไม่อนุญาต

ที่มา : Dang et. AL (2012) อ้างถึงโดย Phuc et.al (2013: 5)

*MB : คณะกรรมการจัดการที่ดินป่าไม้

ขั้นตอนการดำเนินการของคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (FLA)

จากบทบัญญัติตามกฎหมาย กระบวนการปฏิบัติของคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (FLA) เริ่มด้วย ครวเรือนยื่นคำร้องต่อผู้บริหารระดับอำเภอ ระบุว่าต้องการที่ดินมากน้อยเพียงใด ที่ตั้งของที่ดิน และ สถานภาพของที่ดิน เช่น ที่รกร้างว่างเปล่าหรือเป็นป่าไม้ประเภทไหน

เมื่อครวเรือนยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการประชาชนของคอมมูนแล้วส่งต่อไปกับประธาน กรรมการประชาชนของอำเภอ ซึ่งครวเรือนจะต้องทำแผนการใช้ที่ดิน ระบุว่าจะใช้ที่ดินอย่างไรในเวลา 5 ปี ข้างหน้าและแผนการใช้ที่ดินที่จะต้องรับรองโดยหัวหน้าหมู่บ้าน และประธานกรรมการประชาชนของคอม มูนก่อนที่จะยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการประชาชนระดับอำเภอ

โดยยึดพื้นฐานจากคำร้องของครวเรือน แผนการใช้ที่ดิน ประธานกรรมการประชาชนระดับอำเภอ อนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรในการจัดที่ดินให้แก่ครวเรือนที่ยื่นคำร้อง การอนุญาตจะระบุสิทธิและหน้าที่ที่ ให้แก่ครวเรือนต่อมาคณะกรรมการจัดที่ดินซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากกรมป้องกันป่าไม้ระดับอำเภอ เจ้าหน้าที่รังวัดที่ดินระดับอำเภอ และผู้แทนจากกรรมการประชาชนระดับอำเภอ ตรวจสอบรายละเอียดใน พื้นที่ ก่อนจะดำเนินการตามที่กล่าวนี้ ได้มีการประชุมในระดับหมู่บ้าน และคอมมูนเพื่อชี้แจงถึงข่าวสารที่ เกี่ยวข้องกับโครงการจัดที่ดินป่าไม้ (FLA) และกระบวนการดำเนินการของโครงการจัดที่ดินป่าไม้ (FLA) เมื่อการดำเนินการในสนามแล้วเสร็จ รูปร่าง ขนาดของที่ดินจะลงแผนที่ พร้อมกับบันทึกการอนุญาตจัด ที่ดินพร้อมกับคำร้องของครวเรือน แผนการใช้ที่ดิน และหลักฐานการอนุญาตของประธานกรรมการ ประชาชนระดับอำเภอ เช่น หลักฐานทางกฎหมายที่จะนำไปสู่การออกเอกสารสิทธิแก่ครวเรือนนั้นๆ

3.8 ผลการดำเนินงาน

การจัดที่ดินป่าไม้ได้ก่อให้เกิดการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในบางพื้นที่ แต่ไม่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น หลังจากโครงการจัดที่ดินป่าไม้ (FLA) คือค่าที่วัดได้จากการขยายตัวของการปลูกป่า และในบางกรณีเป็น การสูญเสียป่าไม้ธรรมชาติ ไม่มีเหตุการณ์ที่ชี้วัดว่ามีผลกระทบทางบวกของโครงการจัดที่ดินป่าไม้ (FLA) เกิดขึ้นกับป่าไม้ธรรมชาติ ในพื้นที่ที่ป่าไม้ธรรมชาติอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) และคณะกรรมการจัดการด้านป่าไม้ (MB) ซึ่งคนท้องถิ่นมีทางเข้าถึงหรือไม่มีทางเข้าถึงสู่พื้นที่ป่าไม้แต่ป่า ธรรมชาติยังคงถูกทำลาย การขาดแรงจูงใจคือเหตุผลที่สำคัญของคนในท้องถิ่นต่อการสูญเสียป่าธรรมชาติ

ถึงเดือนธันวาคม 2553 ได้มีการออกเอกสารสิทธิในการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ให้แก่องค์กรการ จำนวน 34,406,250 ไร่ จำนวน 5,875 ฉบับ ในขณะที่ออกให้แก่ครวเรือนเกษตรกร จำนวน 20,862,500 ไร่ จำนวน 1,175,083 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 55,268,750 ไร่ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ 110,893,750 ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

นอกจากนี้เนื้อที่ป่าไม้ที่คณะกรรมการจัดที่ดินป่าไม้ (MB) และรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) ทำ สัญญาให้เกษตรกรรายครวเรือนดูแลในป่าประเภทต่างๆ คือ ป่าเพื่อกิจการเฉพาะมีเนื้อที่ 1,181,250 ไร่ ป่าป้องกันจำนวน 12,806,250 ไร่ และป่าเพื่อการผลิต จำนวน 918,750 ไร่ รวมทั้งสิ้น 14,909,375 ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ผลจากการดำเนินการที่ต่ำกว่าเป้าหมาย จึงได้มีข้อเสนอเพื่อเร่งรัดโครงการจัดที่ดินป่าไม่ว่าหากมี การบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี เงินทุนและการตลาดสนับสนุน โดยเฉพาะต่อครวเรือนท้องถิ่นโครงการ จัดที่ดินป่าไม้ (FLA) จะมีศักยภาพในการเสริมความเข้มแข็งของครวเรือนท้องถิ่นลดความขัดแย้งในพื้นที่ ป่าไม้ และลดการทำลายป่าไม้ที่เหลือ

จากการขาดเงินทุนของครัวเรือน ที่ดินที่จัดให้แก่ครัวเรือนท้องถิ่นจำนวนมาก ไม่ได้นำมาเข้าสู่งานใช้ที่มีผลผลิตภาพ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วมีศักยภาพในการนำที่ดินเหล่านี้เข้ามาสู่การผลิต โดยความร่วมมือหลายประการ เช่น

- (1) ภาคเอกชนต้องการที่ดินเพื่อปลูกป่าสำหรับอุตสาหกรรมไม้ความต้องการนี้จะดำเนินไปพร้อมกัน
- (2) เกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีเงินทุนหรือเทคโนโลยีที่จะลงทุนในที่ดิน ใช้ภาคเอกชนเข้ามาช่วยด้านเงินทุนและเทคโนโลยี แต่ปัญหาคือภาคเอกชนไม่กล้าเสี่ยงกับเกษตรกรรายย่อยเรื่องการเงิน อุปสรรคเหล่านี้จะแก้ได้โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็น “คนกลาง” ระหว่างภาคเอกชน และ เกษตรกรรายย่อย ซึ่งจะรับรองความมั่นคงในการลงทุนของภาคเอกชนรวบรวมที่ดินของเกษตรกรรายย่อยเป็นแปลงใหญ่ รวมทั้งปกป้องเกษตรกรรายย่อยจากภาคเอกชนในการเอาเปรียบเรื่องผลประโยชน์ (Phuc et.al. 2013: 13)

ตารางที่ 5 เอกสารสิทธิในการใช้ประโยชน์พื้นที่ ป่าไม้ ถึง ธันวาคม 2010 (พ.ศ.2535)

รายละเอียด	เนื้อที่ (เฮกแตร์)	จำนวนเอกสารสิทธิ (ฉบับ)
เนื้อที่ทั้งหมดที่กำหนดจะออกเอกสารสิทธิการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้	17,743,000 (110,893,750 ไร่)	-
เอกสารสิทธิที่ออกได้	8,843,000 (55,268,750 ไร่)	1,818,000
1. ออกให้แก่องค์กร	5,505,000 (34,406,250 ไร่)	5,875
2. ออกให้แก่ครัวเรือน	3,338,000 (20,862,500 ไร่)	1,175,083

ที่มา : FSSP (2010) อ้างถึงโดย Phuc et.al. (2013: 6)

ตารางที่ 6 เนื้อที่ป่าที่ MB และ SFE ทำสัญญาให้กับเกษตรกรรายครัวเรือนดูแลในป่าประเภทต่างๆ

ประเภทป่า	เนื้อที่ (เฮกแตร์)	ร้อยละ
ป่าเพื่อกิจการเฉพาะ	189,000 (1,181,250 ไร่)	8
ป่าป้องกัน	2,049,000 (12,806,250 ไร่)	86
ป่าเพื่อการผลิต	147,000 (918,750 ไร่)	6
รวม	2,385,500 (14,909,375 ไร่)	100

ที่มา : FSSP (2010) อ้างถึงโดย Phuc et.al. (2013: 6) ใช้ตัวเลขเต็มจำนวน (round figure)

4. สรุป

การจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศที่โครงการวิจัยได้เลือกมาศึกษามี 2 ประเทศ คือ ประเทศอิสราเอลและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1 การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอล

การจัดที่ดินทำกินในประเทศอิสราเอลมี 3 ประเภท คือ (1) คิบบูตซ์ (Kibbutz) (2) โมชาฟ (Moshav) และ (3) โมชาฟ ชิตูฟี (Moshav Shitufi) ซึ่งมีหลักการในภาพรวมของการจัดที่ดินในประเทศอิสราเอล ร่วมกันอยู่ 6 ประการ คือ

1. ที่ดินในนิคมทั้ง 3 ประเภท เป็นของรัฐ สมาชิกถือครองได้ 49 ปี ไม่สามารถจำหน่ายหรือโอนได้ เมื่อครบกำหนดสามารถต่ออายุใหม่ทุกระยะเวลา 49 ปี หากยังเป็นสมาชิกนิคมนั้นอยู่
2. รัฐได้เตรียมที่ดินและปัจจัยการผลิต รวมทั้งที่พักอาศัยไว้อย่างพร้อมเพรียง “เป็นการล่วงหน้า” และโดยที่รัฐมีความมุ่งหมายให้สมาชิกทุกคนมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน จึงได้มีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตโดยเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทั้งสภาพภูมิประเทศดินและภูมิอากาศก็ตาม
3. สมาชิกนิคมทั้ง 3 ประเภท จะต้องใช้แรงงานของตนเองและครอบครัว ห้ามจ้างผู้อื่นมาดำเนินการ
4. ใช้หลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานโดยเฉพาะการใช้ระบบสหกรณ์ มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ การรวมตัว ทำให้สมาชิกทุ่มเทกำลังกายให้แก่การทำฟาร์มได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งภาครัฐได้จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรให้
5. ส่งเสริมให้ประชาชนปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย สมาชิกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในนิคม
6. ส่งเสริมการผลิตและควบคุมตลาดโดยวิธีการสหกรณ์

4.2 การจัดที่ดินทำกินในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

4.2.1 การปฏิรูปที่ดินในเวียดนามเหนือ

การปฏิรูปที่ดินในเวียดนามเหนือเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2488 โดยการประกาศลดค่าเช่าที่นาลง ต่อมาได้มีการออกกฎหมายการปฏิรูปที่ดิน ในปี พ.ศ. 2496

โดยเนื้อหาของกฎหมายประกอบด้วยประเด็นสำคัญๆ ดังนี้ (1) การยึดทรัพย์สินของพวกฝรั่งเศส พวกมหาอำนาจผู้รุกรานชาติอื่น พวกเจ้าที่ดินที่ผูกฟ้ฝรั่งเศสพวกฝ่ายตรงข้าม และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในระบอบเก่าที่เอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการยึดที่ดินที่มีลักษณะเป็นนารวม เช่น ที่นาของตระกูล และที่นาของศาสนาต่างๆ (2) เมื่อยึดทรัพย์สินมาได้แล้วให้ทำการจัดสรรให้ชาวนาที่ไม่มีที่นาหรือมีที่นาลน้อย และกลุ่มคนยากจนอื่นๆ ในชนบท รวมทั้งให้จัดสรรที่ดินบางส่วนให้กับศาสนาต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อการประกอบกิจกรรมทางศาสนา ส่วนกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของผู้ที่ได้รับการจัดสรร ซึ่งสามารถแบ่งให้ลูกหลาน จำนอง ขาย หรือให้ได้ (3) ให้จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินระดับชาติ ภาค และจังหวัด ทำหน้าที่กำกับดูแลและปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ส่วนในระดับตำบลให้ชุมชนตัวแทนชาวนาของตำบล และให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรประจำตำบลเป็นผู้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดินสำหรับการจัดกลุ่มชนชั้น ต้องเป็นไปตามข้อบังคับตามที่รัฐบาลกำหนด และต้องได้รับการ

รับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด (4) พื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายครอบคลุมทั่วประเทศ สำหรับพื้นที่ปลดปล่อยให้ทำการปฏิรูปก่อน ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่พร้อมให้ปฏิรูปทีหลัง ซึ่งเป้าหมายหลักของกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อล้มล้างกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของพวกฝรั่งเศสพวกมหาอำนาจผู้รุกรานชาติอื่นๆ และพวกชนชั้นเจ้าที่ดินเวียดนามในระบอบศักดินาอันจะนำมาซึ่งกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินของชาวนา

แนวทางสำคัญในการยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินชั้นแรกก็คือการจำแนกกลุ่มชนชั้นออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) เจ้าที่ดิน (2) ชาวนาร่ำรวย (3) ชาวนาระดับกลาง (4) ชาวนายากจน และ (5) ชาวนาไร้ที่ดิน

รัฐได้ยึดที่ดินจาก เจ้าที่ดิน ชาวนาร่ำรวย และกลุ่มชาวนาระดับกลาง มาจัดให้กับชาวนายากจนและชาวนาไร้ที่ดิน โดยการกล่าวโทษ มีรายงานว่าผู้เสียชีวิตจำนวนมากในการดำเนินการดังกล่าว จนต้องยกเลิกการปฏิรูปที่ดินใน ค.ศ. 1956

4.2.2 การปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้

การปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้เริ่มต้นในปี 2497 ได้มีการกำหนดมาตรการเป็น 3 ระยะ คือ (1) ควบคุมค่าเช่าที่ดิน (2) การจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และ (3) การจัดหาที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูก และกำจัดระบบเช่าที่ดินในชนบทโดยการออกกฎหมาย

ตามกฎหมายว่าด้วยที่ดินให้แก่ผู้ทำการเพาะปลูกนั้น ได้มีข้อกำหนดที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. ให้กรรมสิทธิ์ที่ดินแก่พลเมืองที่ทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง เพื่อให้ได้เป็นกรรมสิทธิ์และได้รับผลประโยชน์จากที่ดินนั้น ดังนั้น จึงเป็นผลให้มีการเลิกล้มระบบการเช่าที่ดิน ในภาคใต้ เกษตรกรได้รับแบ่งที่ดิน 3 เฮกตาร์ และในภาคกลางแบ่งให้ 1 เฮกตาร์

2. ที่ดินแบ่งให้แก่เกษตรกรโดยไม่คิดราคาที่ดิน คือ ที่นาหรือที่ไร่ที่เจ้าของไม่ได้เพาะปลูกเอง ทั้งนี้ ไม่รวมที่ดินที่เจ้าของทำประโยชน์ในการเพาะปลูกด้วยตนเอง 15 เฮกตาร์ และที่สำหรับฝังศพทุกครอบครัว ละ 5 เฮกตาร์

เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าชดเชยที่ดินซึ่งถูกเวนคืน อัตราค่าชดเชยเท่ากับ 2 เท่าครึ่งของรายได้จากผลผลิตข้าวที่ได้ในปีหนึ่ง ทั้งนี้ โดยให้เฉลี่ยรายได้ในระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าชดเชยเป็นเงินสดร้อยละ 20 ของราคาที่ดิน ส่วนที่เหลือจะได้รับพันธบัตรรัฐบาล กำหนดผ่อน 8 ปี มีดอกเบี้ยร้อยละ 10

กฎหมายได้บังคับให้เจ้าของที่ดินและเกษตรกรทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง หากเกษตรกรผู้ใดไม่ทำการเพาะปลูกในที่ดินซึ่งแบ่งให้ จะต้องถูกเรียกที่ดินคืนเพื่อนำไปจัดสรรให้แก่ผู้อื่นต่อไป เมื่อสงครามเวียดนามสงบลง ในปี 2516 โครงการปฏิรูปที่ดินในเวียดนามใต้ก็ได้ยุติลง

4.2.3 กฎหมายที่ดิน (Law on Land)

ภายหลังการรวมประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เข้าด้วยกันและจัดตั้งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแล้ว ได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ดิน (Law on Land) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กฎหมายที่ดินของสาธารณสังคมนิยมเวียดนาม ฉบับแรกซึ่งประกาศใช้ในเดือนมกราคม 2531 ได้ให้คำจำกัดความว่า “ที่ดินเป็นทรัพย์สินของประชาชนทั่วประเทศแต่ควบคุมโดยรัฐ และให้สิทธิทางกฎหมายแก่ผู้ใช้ที่จะครอบครองอาคารและผลประโยชน์ที่ลงทุนไปในที่ดิน”

ต่อมาได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ดินฉบับที่ 2 ในเดือนกรกฎาคม 2536 นอกจากจะครอบคลุมบทบัญญัติตามกฎหมายฉบับแรกไว้แล้ว ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญหลายประการ เช่น

1. รัฐยอมรับสิทธิการใช้ที่ดินตามประเพณีดั้งเดิมโดยยินยอมให้มีการออกเอกสารรับรองการใช้ที่ดินให้แก่ผู้ใช้ที่ดินมาอย่างต่อเนื่องโดยคณะกรรมการประชาชน
2. ผู้ใช้ที่ดินมีสิทธิ 5 ประการ คือ (1) แลกเปลี่ยน (2) โอน (3) ให้เช่า (4) ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม และ (5) จำนองสิทธิในการใช้ที่ดิน
3. ผู้ใช้ที่ดินได้รับอนุญาตให้มีสิทธิเพิ่มเติมนอกเหนือจาก 5 ประการนี้แล้วจะได้รับความแนะนำและความช่วยเหลือจากรัฐในการปรับปรุงที่ดิน ผลประโยชน์จากโครงการสาธารณะในการป้องกันที่ดิน ผลประโยชน์จากการลงทุนลงแรงของตนเองและได้รับการป้องกันที่ดินจากการละเมิดสิทธิในที่ดินนั้น
4. ผู้ใช้ที่ดินต้องรับผิดชอบในการป้องกัน ปรับปรุงมิให้ที่ดินเสื่อมโทรม รวมทั้งร่วมกระบวนการสำรวจรังวัด จ่ายภาษีและค่าบริหารต่างๆ และปฏิบัติตามข้อบังคับต่างๆ ตามกฎหมาย
5. รัฐกำหนดระยะเวลาและเนื้อที่ของที่ดินที่จะจัดให้ โดยเพื่อการเกษตรมีระยะเวลา 20 ปี และ 50 ปีสำหรับการปลูกป่า
6. ที่ดินมีมูลค่าทางการเงิน เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีและประเมินราคาทรัพย์สิน (Socialist Republic of Vietnam , 2003)

ภายใต้อำนาจแห่งบทบัญญัติตามกฎหมายฉบับนี้ คณะรัฐมนตรีได้ออกฤษฎีกา 2 ฉบับ คือ

- (1) กฤษฎีกา ฉบับที่ 64/CP เรื่องการจัดที่ดินเพื่อการเกษตร ในเดือน กันยายน ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) และ
- (2) กฤษฎีกาฉบับที่ 02/CP เรื่องการจัดที่ดินป่าไม้ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1994 (พ.ศ.2537)

4.2.4 การจัดที่ดินเพื่อการเกษตร

การจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นไปตามกฤษฎีกา ฉบับที่ 64/CP โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ข้อกำหนดในกฤษฎีกา

- (1.1) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนอกจากที่ดินที่จัดให้องค์การหรือที่ดินที่ต้องใช้เพื่อสาธารณประโยชน์แล้วให้จัดให้แก่ครัวเรือนหรือปัจเจกใช้เพื่อการเกษตรในระยะยาว
- (1.2) ที่ดินเพื่อการเกษตรประกอบด้วยที่ดินที่ปลูกพืชล้มลุกพืชยืนต้น และการเลี้ยงสัตว์น้ำ
- (1.3) ผู้ใช้ที่ดินต้องใช้ที่ดินตามวัตถุประสงค์ มีการป้องกันปรับปรุงและใช้อย่างรักษาคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
- (1.4) ผู้ใช้ที่ดินจะได้รับเอกสารสิทธิในการใช้ที่ดินเป็นการถาวรที่ออกโดยคณะกรรมการระดับอำเภอ ระดับเมือง และรับจังหวัด ซึ่งขึ้นอยู่กับคำร้องของคณะกรรมการประชาชนของคอมมูนทั้งในชนบทและในเมือง
- (1.5) มีการกำหนดให้ใช้ที่ดินเป็นเวลา 20 ปี สำหรับพืชล้มลุกและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และ 50 ปี สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น

(1.6) ขนาดพื้นที่ที่จัดให้มีขนาด 3 เฮกเตอร์ (18.75 ไร่) ต่อครัวเรือน หากปลูกพืชล้มลุกสำหรับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และมีขนาด 2 เฮกเตอร์ (12.5 ไร่) ในจังหวัดอื่นๆ ส่วนการปลูกไม้ยืนต้นจัดให้ 10 เฮกเตอร์ (62.5 ไร่) ต่อครัวเรือน สำหรับจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและ 30 เฮกเตอร์ (18.75 ไร่) ในพื้นที่อื่นๆ สำหรับขนาดของที่ดินที่เป็นไม้ได้ใช้ประโยชน์ และที่ดินที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการประชาชนในพื้นที่นั้นๆ

(1.7) ที่ดินจะจัดให้แก่บุคคลที่มีถิ่นฐานในท้องถิ่นนั้นๆ หรือเคยรับราชการทหาร

(1.8) ที่ดินอาจจัดให้แก่บุคคลในท้องถิ่นอื่นขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการประชาชนในท้องถิ่นที่จะต้องควบคุมจำนวนที่ดินที่นำมาจัดให้กับประชาชน

การจัดที่ดินเพื่อการเกษตรของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่กล่าวมานี้เป็นไปในลักษณะการ “มอบเอกสารสิทธิ์การใช้ที่ดิน” มากกว่าการจัดที่ดินให้กับผู้ไร้ที่ดินทำกินในประเทศอื่นๆ

4.2.5 การจัดที่ดินป่าไม้

(1) การจัดที่ดินป่าไม้ดำเนินการตามกฎหมาย ฉบับที่ 02/CP โดยมีรายละเอียดดังนี้

พระราชกฤษฎีกาหมายเลข 02 ได้ประกาศใช้ในปี 1994 (พ.ศ. 2537) เพื่อให้มีการจัดที่ดินในระยะยาวในพื้นที่ป่าไม้แก่เกษตรกรเป็นรายครัวเรือน (ภาษาเวียดนามเรียก giao) ที่ดินที่แจกจ่ายให้กับครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นป่าที่สมบูรณ์ ถึงแม้ว่าในการปฏิบัติจริงจะเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่มีไม้มูลค่าต่ำ

ต่อมา กฤษฎีกาหมายเลข 01 ที่ประกาศใช้ในปี 1995 (พ.ศ.2538) อนุญาตให้มีการให้เช่าพื้นที่ป่าประเภทกิจการเฉพาะและป่าป้องกันได้บางส่วน (ภาษาเวียดนามเรียกว่า Khoan) แก่รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) หรือ คณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MB) โดยการทำสัญญา ต่อมาหน่วยงานทั้งสองแห่งนี้จะทำสัญญากับครัวเรือนเกษตรกรอีกทอดหนึ่งให้ทำการป้องกันป่าและปลูกป่า ประชาชนท้องถิ่นที่เซ็นสัญญากับรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) และ MB จะได้รับค่าจ้างในการป้องกันป่าและปลูกป่าจากรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (SFE) และคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (MB)

(2) ขั้นตอนการดำเนินการของคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (FLA)

จากบทบัญญัติตามกฎหมาย กระบวนการปฏิบัติของคณะกรรมการจัดการป่าไม้ (FLA) เริ่มต้นด้วย ครัวเรือนยื่นคำร้องต่อผู้บริหารระดับอำเภอ ระบุว่าต้องการที่ดินมากน้อยเพียงใด ที่ตั้งของที่ดิน และสภาพของที่ดิน เช่น ที่รกร้างว่างเปล่าหรือเป็นป่าไม้ประเภทไหน

ครัวเรือนยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการประชาชนของคอมมูน แล้วส่งต่อให้กับประธานกรรมการประชาชนของอำเภอ ซึ่งครัวเรือนจะต้องทำแผนการใช้ที่ดิน ระบุว่าจะใช้ที่ดินอย่างไรในเวลา 5 ปี ข้างหน้าและแผนการใช้ที่ดินที่จะต้องรับรองโดยหัวหน้าหมู่บ้าน และประธานกรรมการประชาชนของคอมมูนก่อนที่จะยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการประชาชนระดับอำเภอ

โดยยึดพื้นฐานจากคำร้องของครัวเรือน แผนการใช้ที่ดิน ประธานกรรมการประชาชนระดับอำเภออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรในการจัดที่ดินให้แก่ครัวเรือนที่ยื่นคำร้อง การอนุญาตจะระบุสิทธิและหน้าที่ที่ให้แก่ครัวเรือน

4.2.6 การใช้ระบบการเก็บค่าบริการเชิงนิเวศหรือการตอบแทนคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ (Payment for Ecosystem Service : P.E.S)

ในปัจจุบันสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้นำระบบเก็บค่าบริการเชิงระบบนิเวศหรือการตอบแทนคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ (PES : Payment for Ecosystem Services) PES เป็นกลไกการชดเชยแก่บุคคลหรือชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมดูแลรักษาระบบนิเวศให้คงไว้ซึ่งคุณประโยชน์ด้านต่างๆ อาทิ การควบคุมให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ การบรรเทาน้ำหลาก และการดูดซับคาร์บอน เป็นต้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ กลไก PES เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการตลาดหรือการสร้างแรงจูงใจสำหรับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมจากแนวคิดดังกล่าวนี้ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้นำมาใช้ในจังหวัดลามดง โดยผู้ผลิตน้ำประปาจ่ายค่ารักษา ระบบนิเวศให้แก่ครัวเรือนต่างๆ บริเวณต้นน้ำรักษาพื้นที่ป่าโดยวิธีต่างๆ ไว้ได้อย่างดีทำให้ต้นน้ำอำนวน้ำให้พื้นที่ตอนล่างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วินร็อค อินเทอร์เน็ต, 2554: 6)

4.3 บทเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย

จากการทบทวนการจัดที่ดินทำกินในต่างประเทศ คือประเทศอิสราเอลและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีบทเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ดังนี้

4.3.1 บทเรียนจากประเทศอิสราเอล

บทเรียนจากประเทศอิสราเอลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้มี

3 ประการ คือ

(1) การกำหนดเวลาในการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่รัฐจัดให้

ประเทศอิสราเอลในการจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรในนิคมสหกรณ์หรือโมชาฟ (Moshav) นั้นกำหนดเวลาไว้ 49 ปีเมื่อครบกำหนดจะต่ออายุใหม่ถ้าหากยังเป็นสมาชิกนิคมอยู่ ประเทศไทยควรนำหลักการกำหนดระยะเวลาในการถือครองที่ดินมาใช้ในโครงการจัดที่ดินทำกินในอนาคตในทุกโครงการ ส่วนในกรณีการจัดระเบียบที่ดินทำกินในพื้นที่ป่าไม้นั้นได้มีการกำหนดระยะเวลาในการถือครองที่ดินไว้แล้วตามบทบัญญัติ มาตรา 16 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ที่กำหนดให้อนุญาตในการทำประโยชน์เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 30 ปี จึงควรมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

(2) การใช้ระบบสหกรณ์ในการดำเนินงานการจัดที่ดินทำกิน

ประเทศอิสราเอลได้ใช้ระบบสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในการจัดซื้อปัจจัยการผลิตรวมทั้งเครื่องจักรต่างๆ ให้แก่สมาชิกในนิคมทั้งคิบบูตซ์ (Kibbutz) และโมชาฟ (Moshav) รวมทั้งการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรจากนิคมต่างๆ ทำให้มีอำนาจในการต่อรองทั้งการจัดซื้อและการขายผลผลิตให้ได้ราคาจัดซื้อและขายที่เหมาะสมเป็นธรรมกับสมาชิกนิคมและควบคุมการตลาดโดยวิธีการสหกรณ์แทนการจัดซื้อและขายโดยสมาชิกนิคมแต่ละราย

(3) การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเกษตรกรรม

รัฐบาลอิสราเอลได้มีการจัดเตรียมที่ดินและปัจจัยการผลิตรวมทั้งที่พักอาศัยไว้อย่างพร้อมเพรียงเป็น “การล่วงหน้า” และโดยที่รัฐมีความมุ่งหมายให้สมาชิกทุกคนมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน จึงมีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ “น้ำ” เพื่อการผลิตโดยเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่ามีความแตกต่างทั้งสภาพภูมิประเทศ ดิน และภูมิอากาศก็ตาม โครงการจัดที่ดินทำกินในประเทศ

ไทย ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน ภายหลังที่จัดที่ดินให้เกษตรกรแล้ว และถึงปัจจุบันยังขาดโครงสร้างพื้นฐานอีกมากดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3

4.3.2 บทเรียนจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

บทเรียนจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้มี 2 ประการ คือ

(1) การป้องกันรักษาป่าและการปลูกป่าโดยการทำสัญญาระหว่างรัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้กับเกษตรกรผู้ได้รับสิทธิทำกินในพื้นที่ป่าไม้

จากการที่รัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้ให้รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ (State Forest Enterprises : SFE) เช่าพื้นที่ป่าไม้เพื่อหาผลประโยชน์นั้น รัฐวิสาหกิจด้านป่าไม้ได้ทำสัญญากับเกษตรกรผู้ซึ่งได้รับสิทธิทำกินในพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ใกล้เคียงโดยให้ค่าจ้างรายปี **“ในการป้องกันรักษาป่าและปลูกป่า”** โดยมีการประเมินผลการดำเนินการเป็นรายปีก่อนการต่อสัญญาในปีต่อไปซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้ที่ได้รับสิทธิทำกินชั่วคราว (ส.ท.ก.) ในประเทศไทยเพราะเกษตรกรเหล่านี้จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ป่าไม้แทนการจ้างลูกจ้างชั่วคราวของหน่วยงานรัฐและมีการประเมินรายปีก่อนการจ้างงานในปีต่อไป

(2) การเก็บค่าบริการเชิงนิเวศหรือการตอบแทนคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ (PES : Payment for Ecosystem Services)

บทเรียนจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอีกวิธีหนึ่งคือการใช้ระบบเก็บค่าบริการเชิงระบบนิเวศหรือการตอบแทนคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ (PES : Payment for Ecosystem Services) PES เป็นกลไกการชดเชยแก่บุคคลหรือชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมดูแลรักษาระบบนิเวศให้คงไว้ซึ่งคุณประโยชน์ด้านต่างๆ อาทิ การควบคุมให้มียาน้ำอย่างสม่ำเสมอ การบรรเทาน้ำหลาก และการดูดซับคาร์บอน เป็นต้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ กลไก PES เป็นส่วนหนึ่งของกลไกการตลาดหรือการสร้างแรงจูงใจสำหรับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมจากแนวคิดดังกล่าวนี้ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้นำมาใช้ในจังหวัดลามดง โดยผู้ผลิตน้ำประปาจ่ายค่ารักษาระบบนิเวศให้แก่ครัวเรือนต่างๆ บริเวณต้นน้ำรักษาพื้นที่ป่าโดยวิธีต่างๆ ไปได้เป็นอย่างดีทำให้น้ำที่จ่ายน้ำให้พื้นที่ตอนล่างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. ศิลปกิจ ตี๋ขันติกุล. 2556. “อยากลิ้มแต่กลับจำ” เรื่องเล่าความทรงจำและชตากรรม สมัยปฏิรูปที่ดินของผู้หญิงเวียดนาม (คนหนึ่ง). วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2556.
2. นฤตม์ เจริญศรี. 2556. ระบบการปกครองท้องถิ่น ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. วิทยาลัยพัฒนการปกครองท้องถิ่น. สถาบันพระปกเกล้า จรัสสินทวงศ์การพิมพ์. กรุงเทพฯ.
3. วินร็อคอินเตอร์เนชั่นแนล. 2554. การดูแลรักษาคุณภาพประโยชน์ระบบนิเวศด้วยกลไก PES. กรณีโครงการนำร่องจังหวัดลพบุรี ประเทศเวียดนาม พ.ศ. 2549-2553. www.leafasia.org/site/de สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2558.
4. อุดล นิยมวิภาต. 2515. การปฏิรูปที่ดิน. เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและซื้อแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
5. Broom, L.et.al 1981. *Sociology*. 7th ed. New York Harper and Row.
6. Christ, H and Kloss, S. 1998. *Land Planning and Land Allocation in Vietnam with Particular Reference to Improvement of Its Process in the Social Forestry Development Project Song Da (SFDP)*. GTZ-Project No.9002226.1-03100. Hanoi.
7. Clayman, M. 1970. *The Moshav in Israel. A Case Study of Institution-Building for Agriculture Development*. Praeger Publishers. N.Y.
8. Dang, T.K.P, Tunhout, E. and Arts.B. 2012. *Changing Forestry Discourses in Viet Nam in the Past 20 Years*. Forest Policy and Economics 25.
9. FSSP (Forest Sector Support Programme). 2010. *Viet Nam Forestry Development Strategy: Progress Report 2006-2012*. Hanoi. Vietnam.
10. Galor, Z. 1986. *The Management of Rural Cooperative-the Moshav*. www.coopgalor.com Retrived on Feb. 20, 2015.
11. Joffe, E. 1919. *The Foundation of Moshvei Ovdim*.
12. Kislev, Y. 2013. *Agricultural Cooperatives in Israel, Past and Present*. In Agricultural Transition in Post-Soviet Europe and Central Asia after 20 Years. Eds. Kimhi, A. and Lerman.Z.
13. Leon, D. 1969. *The Kibbutz. A New Way of Life*. Pergaman Press. London.
14. MARD.2012. *Decision No. 2089 dated 30 August 2012 on the Forestry Status of 2011*.

15. Marsh, S. and Aac Aulay, T. 2006. *Land Reform and the Development of Commercial Agriculture in Vietnam : Policy and Issues*. The University of Sydney. Retrived from www.agrifood.info/review. on February 9, 2015.
16. Muller, W. 1973. *The Land to the Tiller Program*. The Operational Phase. USAID/Vietnam.
17. Nixon, R. 1973. *Letter to President Thieu About the “Land of the Tiller” Program in the Republic of Vietnam*. Retrived from www.presidency.ucsb.edu/ws
18. Phuc, T.X.; Tran Huer Nghi and Zagt, R. 2013. *Forest Land Allocation in Vietnam: Implementation Process and Results*. Tropenbos International Vietnam.
19. Rubinstein, A. 2007. *Return of the Kibbuzim*. Israel Foreign Ministry. www.jewishvirtuallbrary.org. Retrived on Feb 21, 2015.
20. Socialist Republic of Vietnam. 2003. *Law on Land. National Assembly No. 13-2003–QH 11*.
21. To, X.P. 2007. *Forest Property in Vietnamese Uplands: An Ethnography Forest Relations in Three Dao Villages*. Lit Verlag Publisher, Berlin.
22. Tuan D.T. 2002. *Vietnam: Consecutive Agrarian Reform and Success in Family Farming*. AGTER-VIETNAN. Retrived from www.agter.org/bdf/en/corpus. on February 8, 2015.
23. Wikipedia. 2015A. *Moshavce*. Retrived from www.en.wikipedia.org/wiki/Moshav on Feb 23, 2015.
24. Wikipedia. 2015B. *Vietnam*. Retrived from www.en.wikipedia.org on February. 10, 2015.
25. Wikipedia. 2015C. *Land Reform in Vietnam*. Retrived from www.en.wikipedia.org on February. 10, 2015.